

Saksbehandler: Gunnar Thelin Olav Fykse Tveit (Olav Fykse Tveit har grunnet studiepermisjon ikke deltatt i slutfasen av arbeidet med saksdokumentet)

Referanser: KR 18/06, KR 46/06, KM 3.3/06, KR 23/07, UKM 08/07, MKR 37/07, SKR 34/07

Saksdokumenter:

Dok.dato	Tittel	Dok.ID
07.09.2007	Vedtak_UKM_08_07.doc	18207

Ansettelse og vigsling i Den norske kirke av homofile i partnerskap. Konsekvenser av Lærenemndas uttalelse 2006 (KM-sak)

Sammendrag

I januar 2006 presenterte Lærenemnda uttalelsen *Skriftforståelse og skriftribruk med særlig henblikk på homofilisaken*. Denne uttalelsen har ulike vurderinger av homofilt samliv. Disse vurderingene er gjort med henblikk på kirkens lære. De har derfor relevans for vurderingen av de tidligere vedtak i Kirkemøtet som bygger på teologiske overveielser av homofilt samliv. Kirkerådet la uttalelsen fram for Kirkemøtet i 2006 som en orienteringssak og skrev i saksframlegget at den skulle realitetsbehandles i 2007.

Saken har en fyldig presentasjon av Kirkemøtets vedtak i homofilisaken i 1995 og 1997, Bispemøtets vedtak i samme sak i 1995 og 1997 og kirkemøtevedtaket om myndighetsrelasjoner i kirken i 2001.

Deretter behandles Lærenemndas uttalelser i 2000 (Tunsbergsaken) og 2006 med henblikk på ny behandling i Kirkemøtet (kap. 2). Det redegjøres for Lærenemndas forhold til Kirkemøtet, nemndas vurdering av homofilt samliv og vurderingen av uenighet i homofilisaken med henblikk på kirkens enhet. Det pekes på at uenigheten i vurderingen av homofilt samliv i partnerskap er reell i den forstand at partene oppgir bibelsk begrunnelse for de syn som de ulike parter mener bør legges til grunn for praksis.

Debatten i kirken og samfunnet, Kirkemøtets status som representativt organ, eventuelle endringer av tidligere kirkemøtevedtak, Kirkemøtets behandling av uenighet i saker av læremessig art og kirkens økumeniske relasjoner/relasjoner til organisasjoner er alt

sammen kontekst for Kirkemøtet behandling av saken i år og gjennomgås relativt kortfattet (kap.3). Det legges her premisser for vurderingen av spørsmål som

- er Lærenemndas behandling tilstrekkelig til å ta saken opp i år?
- hvordan håndtere uenigheten om det teologiske grunnlaget for Kirkemøtets vedtak?
- hva bør Kirkemøtet eventuelt ta stilling til i år?
- har et Kirkemøtevedtak betydning for å kunne la være å tilsette homofilt samlevende i partnerskap i stillinger som krever ordinasjon/vigsel?
- hvilke økumeniske konsekvenser kan det få ved ikke å videreføre vedtakene fra 1995/97?

I tillegg til disse spørsmålene behandles tilsettingsspørsmålet, vigslingsspørsmålet og liturgispørsmålet (kap.4).

Saksframlegget er bearbeidet på bakgrunn av drøftingen i Kirkerådet i juni 2007 og de innspill som er kommet fra ulike instanser, dels etter invitasjon fra Kirkerådet, dels på eget initiativ.

På bakgrunn av drøftingen i Kirkerådet i juni er det særlig arbeidet videre med to mulige forslag til vedtak. Det ene alternativet er å utsette behandlingen for å få et bredere grunnlag for å vurdere forvaltningsmessige konsekvenser av Lærenemndas uttalelse. Det andre alternativet at Kirkemøtet finner tilstrekkelig grunnlag til å si at det ikke er mulig å videreføre vedtakene fra 1995/97.

Med tanke på det arbeidsrettslige vises det til forbudet mot diskriminering på grunn av seksuell orientering i arbeidsmiljøloven og om/på hvilken måte unntaksbestemmelsen kan benyttes av trossamfunnet Den norske kirke. Det foreslås ikke å påbegynne et arbeid med en liturgi for inngåelse av partnerskap.

Til sist drøftes den videre behandling av saken og hvordan kirken i dette spørsmålet skal forholde seg til kirker den har kirkefelleskap med og organisasjoner den har samarbeidsrelasjoner til.

Forslag til vedtak

Mellomkirkelig råd har følgende innspill til saken Ansettelse og vigsling i Den norske kirke av homofile i partnerskap. Konsekvenser av Lærenemndas uttalelse 2006:

.....

Forslag til vedtak

Kirkerådet legger fram for Kirkemøtet 2007 saken *Ansettelse og vigsling i Den norske kirke av homofile i partnerskap. Konsekvenser av Lærenemndas uttalelse i 2006.*

Kirkerådet ber direktøren bearbeide dokumentet i tråd med de merknader som fremkom i møtet og bruke dette som saksdokument i nevnte sak.

Saken oversendes Bispemøtet.

Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet å gjøre følgende vedtak:

1. Kirkemøtet har merket seg at en samlet Lærenemnd understreker det reformatoriske prinsipp om Skriften som øverste norm for kirkens lære, også i etiske spørsmål knyttet til homofilt samliv. Samtidig konstaterer Kirkemøtet at Lærenemnda, ut fra en samlet forståelse av de bibelske skrifter, er delt i vurderingen av homofilt samliv i partnerskap. Det er ikke lenger samme grad av enighet om premissene for vedtakene om samlevende homofile vigslede tjeneste i kirken som det var i 1995 og 1997. Kirkemøtet finner det derfor vanskelig å videreføre kirkemøtevedtakene fra 1995 og 1997.
2. Samtidig slår Kirkemøtet fast at det fortsatt er kirkelig begrunnelse for ikke å ordinere, vigsle, ansette eller gi tjenestebrev til homofilt samlevende dersom biskop eller ansettelsesorgan vurderer at dette ikke er i tråd med kirkens lære og formål og/eller av hensyn til aktuell(e) menigheter(er).
3. Kirkemøtet understreker at det i sin behandling av denne saken alltid har lagt til grunn at Den norske kirke er et trossamfunn og derfor forstår sine ordninger for ordinasjon, vigsling, ansettelse og tjenestebrev som uttrykk for det trosgrunnlag kirken har, også når kirken har og praktiserer ulike syn i saker av denne karakter.
4. Kirkemøtet ber biskopene om å være forutsigbare i sin praksis med hensyn til ordinasjon/vigsling og utstedelse av tjenestebrev til homofilt samlevende i partnerskap og ber biskopene samrå seg om hvordan de håndterer eventuell ulik praksis.
5. Kirkemøtet henstiller til alle organ som er involvert i ansettelsesprosedyrer i kirken å legge vekt på å finne gode løsninger når ulike syn møtes i en sak. Kirkemøtet vil be alle ansettelsesorgan med ansvar for ansettelse i stillinger som krever ordinasjon/vigsling om å være tilstrekkelig tydelige ved utlysning og i ansettelsesprosedyren på hva som gjelder med hensyn til samlivsform. Ingen organer bør ansette i stillinger som krever ordinasjon eller vigsling uten at det er avklart om biskopen vil gi vedkommende tjenestebrev.
6. Lærenemnda avgrensner selv sitt mandat, slik at ikke alle sider ved homofilisaken som etisk utfordring blir belyst i nemndas uttalelse. Det er viktig for den videre samtale i kirken om dette spørsmålet at det arbeides videre med bibelmaterialet og samlivsspørsmål i kultur- og samfunnsmessig perspektiv. Kirkemøtet ber Bispemøtet ta initiativ til et slikt arbeid.

7. Kirkemøtet vil fremheve at det er viktig med en fortsatt dialog om denne saken lokalt og sentralt i kirken, overfor de frivillige organisasjonene og i møte med andre kirkesamfunn. Mange kirkemedlemmer er på ulike måter direkte berørt av saken, og Kirkemøtet kjenner den uro som mange opplever knyttet til deres plass i kirken. I likhet med Ungdommens kirkemøte vil Kirkemøtet sterkt oppfordre ledere i kirken og i kristelige organisasjoner om kontinuerlig å arbeide med holdninger og kommunikasjonsformer slik at kirkelige fellesskap kan oppleves som åpne, tydelige og inkluderende.

Et alternativt forslag om utsettelse og videre utredning kan formuleres slik:

1. Kirkemøtet har merket seg at en samlet Lærenemnd klart understreker det reformatoriske prinsipp om Skriften som øverste norm for kirkens lære, også i etiske spørsmål knyttet til homofilt samliv. Samtidig konstaterer Kirkemøtet at Lærenemnda, ut fra en samlet forståelse av de bibelske skrifter, er delt i vurderingen av homofilt samliv i partnerskap.
2. Kirkemøtet anbefaler at Kirkemøtets vedtak fra 1995/97 med hensyn til ansettelse i ordinerte/vigslede stillinger av personer som lever i homofilt samliv videreføres.
3. Lærenemnda avgrensar selv sitt mandat slik at ikke alle sider ved homofilisaken som etisk utfordring blir belyst. Dette får på ulike måter betydning for argumentasjonen for og mot homofilt samliv. Kirkemøtet ber Bispemøtet ta initiativ til et videre arbeid med bibelmaterialet og samlivsspørsmål i kultur- og samfunnsmessig perspektiv.
4. Når dette materialet foreligger, ber Kirkemøtet Kirkerådet komme tilbake til Kirkemøtet med homofilisaken, inkludert en vurdering av de forvaltningsmessige områdene som er omtalt i vedtakene fra 1995 og 1997.
5. Kirkemøtet understreker at det i sin behandling av denne saken alltid har lagt til grunn at Den norske kirke er et trossamfunn og derfor forstår sine ordninger for ordinasjon, vigsling, ansettelse og tjenestebrev som uttrykk for det trosgrunnlag kirken har.
6. Kirkemøtet vil fremheve at det er viktig med en fortsatt dialog om denne saken lokalt og sentralt i kirken, overfor de frivillige organisasjonene og i møte med andre kirkesamfunn. Mange kirkemedlemmer er på ulike måter direkte berørt av saken, og Kirkemøtet kjenner den uro som mange opplever knyttet til deres plass i kirken. I likhet med Ungdommens kirkemøte vil Kirkemøtet sterkt oppfordre ledere i kirken og i kristelige organisasjoner om kontinuerlig å arbeide med holdninger og kommunikasjonsformer slik at kirkelige fellesskap kan oppleves som åpne, tydelige og inkluderende.

Saksorientering

1. Tidligere saksbehandling

1.1. Bakgrunn

I januar 2006 presenterte Lærenemnda uttalelsen *Skriftforståelse og skriftbruk med særlig henblikk på homofilisaken*. Denne uttalelsen har flere vurderinger av homofilt samliv. Disse vurderingene er gjort med henblikk på kirkens lære. De har derfor relevans for vurderingen av de tidligere vedtak i Kirkemøtet som bygger på teologiske overveielser av homofilt samliv.

Uttalelsen er oversendt biskopen i Møre, som reiste saken. Kirkerådet valgte å legge Lærenemndas uttalelse frem for Kirkemøtet 2006 som en orienteringssak, ut fra sakens felleskirkelige og viktige karakter. I saksfremstillingen til sak KM 03.3./06 sies det at Kirkerådet, etter utredning av ulike sider ved saken, vil legge den frem for Kirkemøtet 2007 til realitetsbehandling og eventuelle vedtak da eller på senere kirkemøter. Dette begrunnes slik:

”Sidan det er gjeve retningslinjer frå Kyrkjemøtet om vigsling og tilsetjingar med tanke på homofilt samlevande, og retningslinjene viser til læremessige vurderingar som no er gjennomgått på nytt av Lærenemnda, vil det vere naturleg at Kyrkjemøtet drøftar korleis ein no skal gje retningslinjer for Den norske kyrkja i desse spørsmåla... det ligg i Kyrkjemøtet sin retningslinjemyndighet å vurdere i kva grad det er nødvendig og ønskjeleg at Den norske kyrkja har ein felles praksis i homofilisaka med tanke på vigsling og tilsetjing. I spørsmålet om å vedta ein eventuell felles liturgi for forbønn for homofile par, har Kyrkjemøtet alt ansvar” (s.8).

I forbindelse med Kirkemøtets drøftinger ble det fremmet følgende protokolltilførsel fra Inger Anne Naterstad som fikk tilslutning fra 32 andre kirkemøtedelegater:

”Jeg konstaterer at det i Den norske kirke er uenighet i synet på homofilt samliv. Jeg ber om at Kirkerådet utreder og forbereder spørsmålet om tilsetting av homofile i vigslende stillinger i Den norske kirke til KM 2007.”

Kirkerådet legger nå fram for Kirkemøtet til behandling hvilke konsekvenser Kirkemøtet eventuelt skal trekke av Lærenemndas uttalelse med tanke på de oppgaver Kirkemøtet er tillagt i vår kirkeordning. Det gjelder særlig Kirkemøtets lovfestede helhetlige ansvar og dets delegerte myndighet til å fastsette liturgier. Kirkemøtet har selv tolket dette helhetlige ansvar gjennom praksis, vedtatt forretningsorden og i vedtaket fra 2001 om Kirkemøtets retningslinjemyndighet. Når Kirkemøtet 2007 skal behandle homofilisaken, må det skje på bakgrunn av tidligere gjeldende vedtak i KM, samt vedtak i BM som er fattet på forespørsel fra Kirkemøtet.

Kirkerådet vil på bakgrunn av drøftingen i 2006 og den anmodning som ligger i protokolltilførselen til saken, særlig legge vekt på vurderingen av de tidligere vedtak som gjelder tilsetning av homofilt samlevende i stillinger som krever vigsling. Spørsmålet om utarbeidelse og eventuell innføring av ny felles liturgi for forbønn for homofile som har inngått partnerskap, vil også bli drøftet.

Kirkerådet har behandlet saken på sine møter i juni (sak KR 23/07) og september 2007 (sak KR 42/07). Dokumentet til sak KR 23/07 ble sendt til bispedømmeråd, teologiske fakulteter, KA, Åpen Kirkegruppe og Til helhet for innspill i prosessen fram til møtet i september. Det er redegjort for innspillene i eget vedlegg. Ungdommens Kirkemøte behandlet saken under synsvinkelen "Å leve med usemje i lærespørsmål" (sak UKM 08/07). Uttalelsen fra Ungdommens Kirkemøte er vedlagt.

1.2. Kirkemøtevedtak i 1995, 1997 og 2001 og vedtak i Bispemøtet 1995 og 1997

1.2.1 Bispemøtevedtak i 1995

Bispemøtet behandlet utredningen *Homofile i kirken* (1994) i sak BM 2/95. Bispemøtets uttalelse i saken er omfattende og relaterer seg til tidligere behandling av tilsvarende tema, ikke minst i 1977. Bispemøtets flertall og mindretall (3) henviser i sitt vedtak til hvilke deler av vedtaket Bispemøtet forventer Kirkeråd og Kirkemøte følger opp. Disse avsnittene og et felles avslutningsord gjengis her:

Flertallet:

"10. En kirke som ut fra sin etiske overbevisning ikke kan anbefale homofilt samliv, må trekke den konsekvens at den heller ikke kan anbefale at personer som lever i homofilt samliv blir ansatt som prester eller i andre stillinger som har forkynnende, undervisende eller liturgiske funksjoner. De krav om respekt for andres personlige valg og om vilje til å integrere homofile kristne i kirkens liv som tidligere er understreket, er ikke ensbetydende med et ja til ansettelse av homofile samboende i kirkelige stillinger.

11. Når det gjelder spørsmålet om en velsignelses- eller forbønnshandling for homofile, finner Bispemøtet på bakgrunn av det foranstående at det ikke vil være grunnlag for å innføre en slik ordning og regulere den gjennom en fast liturgi. Bispemøtet viser her til Hygen-utvalget som i 1977 uttrykte følgende: "Det ligger innenfor kirkens mandat å velsigne ekteskap mellom mann og kvinne. Dette er det solid bibelsk grunnlag for. Men det foreligger ikke noe bibelsk mandat for å velsigne noen annen form for samliv av seksuell karakter"."

Mindretallet:

"7. Til denne integrering må også høre mulighet for tilsetning i kirkelige stillinger og tjeneste som frivillige og lønnende medarbeidere. Bispemøtets mindretall finner at det i prinsippet bør være mulig for kirken å åpne for tilsetning av homofilt samboende også i stillinger som krever vigsling. Men

kirken kan ikke bare ha prinsipper for øye, heller ikke bare de homofiles ønsker. Hensynet til menigheten og dens situasjon må være avgjørende. Tilsetting av en som lever i homofilt samliv, må ikke føre til splittelse i menigheten.

8. Det er kirkens kall og ansvar å be for alle mennesker. Dersom noen ber om forbønn, kan kirken ikke avslå dette. Vi ser gjerne at det blir bedt for homofile som har valgt å leve sammen. Men fordi et homofilt parforhold ikke kan sidestilles med ekteskap, må denne forbønn ikke få en form som kan forveksles med en vigselshandling.”

”Felles etterord

Bispemøtet konstaterer at det ikke har vært mulig å komme fram til et felles syn i et så viktig teologisk spørsmål (...) Debatten og uenigheten har ikke svekket den respekt vi har for hverandre. Vi vil fortsatt stå i det tjenestefellesskap vi deler som biskoper i den samme kirke.

Det er vårt klare ønske at denne saken ikke får splitte kirken. Uenighet og debatt må ikke skygge for det som er kirkens hovedsak, og som binder oss sammen: Budskapet om den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus.

Denne enhet på tvers av meningsforskjeller må imidlertid ikke hindre oss i å fortsette en åpen debatt der vi uttrykker vårt syn klart og samtidig viser vilje og evne til å lytte til og prøve å forstå hverandre.

Bispemøtets behandling innebærer ikke at det legges opp til en endret praksis i biskopens embetsutøvelse.”

1.2.2 Kirkemøtevedtak i 1995

Kirkemøtet har flere ganger drøftet homofiles plass i kirken og kirkelig tjeneste for homofilt samlevende. Vedtaket i sak KM 15/95 *Homofile i kirken* var det første Kirkemøtevedtak om denne saken. Det bygger blant annet på saksdokument fra Bispemøtet og en utredning til Bispemøtet med samme tittel.

1. ”Kirkemøtet finner ikke at det er gitt tilstrekkelig overbevisende teologiske grunner for at Den norske kirke kan endre sin nåværende praksis med hensyn til tilsetting av personer som lever i homofilt samliv.
2. Kirkemøtet finner heller ikke grunnlag for å foreslå utarbeidet en særskilt liturgisk ordning for en kirkelig forbønns handling for personer som lever i homofilt samliv.
3. Kirkemøtet forutsetter at kirkelige tilsettingsorganer og biskopene i sin embetsutøvelse innretter sin praksis i tråd med dette.
4. Kirkemøtet ser behov for et videre arbeid for å avklare særlig følgende spørsmål som er blitt aktualisert i denne saken:
  - Det er nødvendig at Bispemøtet viderefører arbeidet med de sjelesørgeriske utfordringer kirken står overfor i møte med homofile, inkludering i menighetens

nattverdfellesskap av personer som lever i homofilt samliv og spørsmålet om bønn for homofile par utenfor rammen av en liturgisk ordning.

- Kirkemøtet anmoder Kirkerådet og Bispemøtet om å ta del i den videre kirkelige refleksjon og samtale omkring forståelsen av kirkens enhet og troens fundamentet på bakgrunn av den aktuelle debatt og kirkelige situasjon.
  - Kirkemøtet ber Kirkerådet om å igangsette arbeidet med å utrede de arbeidsrettslige sider som saken reiser. Kirkerådet bes også - i kontakt med Bispemøtet - om å avklare nærmere hvilke stillinger, oppgaver og verv som kan tenkes omfattet av Bispemøtets uttalelse. Kirkemøtet ber om å få disse spørsmål tilbake til behandling på Kirkemøtet 1997.
5. Kirkemøtet anbefaler at kirken i sitt møte med mennesker og ut fra sitt grunnlag i Skrift og bekjennelse, fortsetter å arbeide med de teologiske og etiske utfordringer som knytter seg til homofili og homofilt samliv.
  6. Kirkemøtet ber bispedømmerådene og Kirkerådet om å legge til rette for en samtale- og refleksjonsprosess i menighetene omkring disse spørsmål.”

Dette vedtaket førte så til behandling både i Bispemøtet og Kirkemøtet i 1997.

1.2.3 Bispemøtevedtak i 1997

Bispemøtet fikk i 1997 utarbeidet utredningene *Kirkens enhet og troens fundamentet* (sak BM 14/97) og *Homofili og sjelesorg* (sak BM 15/97).

Bispemøtet behandlet begge utredningene samlet og endte med delt syn, og slo fast at det ”er et faktum at det er forskjellige syn på spørsmålet i kirken”. Det heter videre: ”Også mindretallet i Bispemøtet aksepterer at Kirkemøtet i sitt vedtak har tatt utgangspunkt i den teologiske vurdering som Bispemøtets flertall har gjort gjeldende” (jf. BM sak 2/95). Det er enighet i Bispemøtet om at dette i dagens situasjon og etter vår gjeldende kirkeordning er en forsvarlig prosedyre. Bispemøtet drøftet spørsmålet om homofilt samliv som et etisk prinsippsspørsmål og dermed som et lærespørsmål som berører viktige grunnlagsproblemer av dogmatisk art. Men Bispemøtet ville ikke definere dette spørsmålet som et punkt som Kirkens tro står og faller med (pkt. 3), og uttalte at synet på homofilt samliv i seg selv ikke er av en slik natur at det behøver å true enheten i kirken. Bispemøtet finner på den annen side ”at det vil være til skade for enheten i kirken om ulikt syn skulle føre til ulik praksis. Hensynet til menighetene tilsier at det bør være felles ordninger. Bispemøtet vil derfor samlet oppfordre til respekt for de retningslinjer Kirkemøtet vedtar, og biskopene vil selv respektere Kirkemøtets beslutningsmyndighet” (pkt. 4).

Bispemøtet er delt i synet på om det bør være adgang for homofilt samlevende til å inneha stillinger i kirken.

”Bispemøtet mener at det for å bevare enheten i kirken er påkrevet at biskopene ikke etablerer særordninger i et så ømtålig spørsmål, men at de i sin embetsutøvelse opptrer på samme måte i lojalitet mot Kirkemøtets vedtak” (pkt 7).

Det er også rimelig å forvente lojalitet fra kirkelig tilsatte og rådsorganer. Bispemøtet anbefaler at Kirkemøtets hovedsynspunkt om ikke å gi homofilt samlevende adgang til vigslede stillinger, legges til grunn for stillinger som har forkynnende, liturgiske og undervisende funksjoner, dog med hensyntagen til lokale forhold. Det ble understreket av Bispemøtet at dialogen om et så viktig problemområde innen etikken ikke kan stanse, selv om det fastsettes felles ordninger for en enhetlig praksis. ”Det er de styrendes organers ansvar å treffe den endelige avgjørelse både i slike spørsmål og i spørsmål om oppnevning til lederoppgaver og tillitsverv” (pkt. 8).

Bispemøtet viser til at Kirkemøtet ikke ønsket å instituere en liturgisk forbønnshandling for homofile par. ”Det er Bispemøtets mening at det derfor er å bryte med Kirkens enhet å etablere egne forbønns- og velsignelseshandlinger i strid med Kirkemøtets vedtak” (pkt 6).

1.2.4 Kirkemøtevedtak i 1997

I sak KM 08/97 *Arbeidsrettslige konsekvenser av Kirkemøtets vedtak om homofilt samliv og kirkelig tjeneste*, gjorde KM 1997 følgende vedtak:

1. ”Kirkemøtet viser til sitt vedtak i sak 15/95 punkt 1: ”Kirkemøtet finner ikke at det er gitt tilstrekkelig overbevisende teologiske grunner for at Den norske kirke kan endre sin nåværende praksis med hensyn til tilsetting av personer som lever i homofilt samliv.”

Bispemøtet har tatt konsekvensen av dette ved å si at ”kirken gjennom sine besluttede organer har tatt et standpunkt som er å betrakte som kirkens offisielle syn, i den forstand at dette legges til grunn for kirkens felles ordninger”.

2. Kirkemøtet erkjenner at det er ulike syn i kirken på dette spørsmålet, og ber om at det blir utvist respekt for meningsforskjeller. Kirkemøtet sier seg glad for den dialog som pågår i kirken, og ser det som viktig at forholdene legges til rette for at denne dialogen kan bli ført videre i større bredde.
3. Kirkemøtet finner at personer som lever i homofilt samliv ikke kan inneha kirkelig tjeneste som vigslet prest, diakon eller kateket.
4. Kirkemøtet ber biskopene i sin embetsutøvelse og forvaltningsorganene i sin tilsetningspraksis legge disse synspunkt til grunn.
5. Også når det gjelder øvrige kirkelige stillinger som i hovedsak har forkynnende, undervisende og/eller liturgiske funksjoner, vil Kirkemøtet anbefale at ansettende organer legger foran nevnte hovedsynspunkt til grunn. Kirkemøtet slutter seg

videre til Bispemøtets forståelse for at tilsettingssaker "kan arte seg forskjellig ut fra de lokale forhold og at spørsmålet om tillit og om enhet eller en mulig splittelse i de respektive miljøer kan bedømmes ulikt fra sted til sted".

6. Kirkemøtet legger til grunn at Den norske kirke er et trossamfunn og må kunne bygge på nåværende praksis uten å komme i konflikt med gjeldende lovverk innen arbeids- eller forvaltningsrett."

1.2.5 Kirkemøtet 2001: Myndighetsrelasjoner i Den norske kirke

Kirkemøtets behandling av ansvar og myndighet for de forskjellige organene i den norske kirke i 2001 var blant annet relatert til Kirkemøtets vedtak i homofilisaken. Dette har derfor betydning ved ny behandling av saken. Derfor gjengis vedtaket i sak KM 08/01 *Myndighetsrelasjoner i Den norske kirke*

1. "Kirkemøtet tar utredningen "Myndighetsrelasjoner i Den norske kirke" til etterretning. Kirkemøtet slutter seg i hovedsak til utredningens framstilling av gjeldende rett og utredningens vurderinger og anbefalinger. Kirkemøtet vil understreke at denne konkrete saken er en del av en større prosess. Mange av innspillene som er framkommet i høringsrunden og i Kirkemøtets behandling er viktige innspill i debatten videre, blant annet må det skje en nødvendig avklaring av hvordan en kan ivareta mindretall i kirkelige organer som opplever å være i en samvittighetskonflikt i en sak med læremessige implikasjoner. Det medlem av et kirkelig organ som av hensyn til sin samvittighetsforpliktelse på Den Hellige Skrift (respektive "den evangelisk lutherske lære", jfr. kl § 28) ikke finner å kunne slutte seg til flertallet i det aktuelle organ, forutsettes – så langt som mulig – å grunnngi sin dissens gjennom et protokollat i møtet. Dette bør skje på et tidlig stadium i en prosess, og gis om nødvendig en helhetskirkelig behandling.
2. Kirkemøtet mener at gjennomgangen av dagens kirkeordning er klargjørende og gir grunnlag for at det grunnleggende kravet til samvirke som både påhviler organer som har vedtaksmyndighet og organer som vedtak retter seg mot, kan fungere på en bedre måte i praksis. Kirkemøtet vil særlig trekke fram utredningens framstilling av retningslinjemyndighet og klargjøringen av lojalitetsplikter i vid forstand som viktige i denne sammenhengen. Dersom denne samvirkeprosessen skal fungere godt, er det viktig å legge til rette for åpne og ryddige prosesser både i forhold til saksforberedelsen før vedtak skal treffes, ved selve beslutningen og i etterkant av den. Kirkemøtet vil også framheve at dette samvirket ikke utelukkende kan bygges på regler, men at en er avhengig av ansvarlige aktører med vilje til samarbeid og respekt for ulikheter og uenighet, men også respekt for avgjørelser som faktisk er fattet.
3. Kirkemøtet ser at det kan være grunnlag for å arbeide videre med utredningens forslag til "Retningslinjer for behandling av lære- og ordningsspørsmål". Kirkemøtet vil be Kirkerådet i samarbeid med aktuelle organer arbeide videre

med om, og på hvilken måte, det kan etableres nærmere plikter til samråd i reglene som regulerer de ulike kirkelige organers virksomhet.”

4. Kirkemøtet anbefaler at det utarbeides en forkortet versjon av utredningen.

Protokolltilførsel til pkt. 2 fra Gunnar Stålsett:

”Retningslinjemyndighetskonstruksjonene kan ikke brukes til å utvide Kirkemøtets mandat og myndighet utover det som er gitt i lov og forordning/delegering.
Retningslinjemyndighet kan ikke brukes til å begrense andre kirkelige organers myndighet der dette ikke er hjemlet i lov og mandat for vedkommende organ”.

Arne Grønningsæter og Sigurd Osberg sluttet seg til protokolltilførselen.

2. Lærenemndas uttalelser i 2000 og 2006 med henblikk på Kirkemøtets behandling 2007

2.1 Lærenemnda og Kirkemøtet

Lærenemnda i Den norske kirke gir etter anmodning uttalelser i saker som gjelder den evangelisk-lutherske lære. Kongen eller en biskop kan anmode om uttalelse i tjeneste- og tilsettingssaker, og Kirkemøtet kan anmode om uttalelse i andre saker (kl § 27).

Lærenemndas uttalelse er ikke et forvaltningsvedtak eller vedtak om kirkelige ordninger, men er å forstå som rettledning for andre kirkelige organer som kan gjøre vedtak av slik art.

Det er særlig to temaer i Lærenemndas uttalelse som får direkte betydning for Kirkemøtets behandling av homofilisaken. For det første er den generelle læremessige vurderingen av homofilt samliv vesentlig. Kirkemøtets vedtak i 1995 og 1997 bygger på slike vurderinger. For det andre har Lærenemnda vurdert konsekvensene av den læremessige uenigheten med tanke på samhold og enhet i kirken. Dette berører Kirkemøtets ansvar for saker av felles kirkelig karakter og ansvaret for samarbeidet innen kirken (kl § 24), se også vedtaket i sak KM 08/01.

2.2 Lærenemndas vurdering av homofilt samliv

Lærenemnda har behandlet spørsmålet skriftforståelse og skriftbruk med særlig henblikk på homofilisaken. Lærenemndas begrunnelse for å ta opp denne saken til behandling var

”at forståelsen og bruken av Skriften er ”et særlig tungveiende spørsmål” i en evangelisk-luthersk kirke. Fra reformasjonstiden av har vår kirke framholdt prinsippet om Skriften som øverste norm i lærespørsmål. Dette gjelder også i etiske spørsmål, i dette tilfellet spesielt homofilispørsmålet. Etersom Skriften

tolkes forskjellig i spørsmålet om homofilt samliv, fant nemnda at det er grunn til å realitetsbehandle dette lærepunktet... Nemnda har imidlertid ønsket å se homofilisaken i et noe bredere samlivsetisk perspektiv, og har derfor valgt å definere sin oppgave ”med særlig henblikk på homofilisaken” (s.11).

Lærenemnda står sammen om skriftforståelse i den betydning at Skriften, som vitnesbyrdet om Guds åpenbaring i Jesus Kristus, er øverste norm for vår kirkes lære, liv og forkynnelse og at kirken stadig skal arbeide for å vinne dypere forståelse av Skriftens betydning i dag gjennom fortolkning av de bibelske skrifter. Men det er uenighet i nemnda når det gjelder skriftforståelse med henblikk på spørsmålet om homofilt samliv.

”Nemnda har gått gjennom de bibelske tekstene som direkte omtaler homoseksuelle handlinger (...) det er enighet i nemnda om at disse tekstene etter sin ordlyd er klart avvisende til homoseksuelle handlinger (...)Enigheten om tekstenes historiske mening betyr imidlertid ikke at det i nemnda er enighet om hvordan de skal fortolkes i vår situasjon” (*Skriftforståelse og... side 131*).

Uenigheten gjenspeiler forskjeller både i anvendelse av enkelte bibeltekster og i mer helhetlige perspektiv i Skriften med henblikk på denne saken.

Lærenemndas uttalelse rommer to ulike hovedkonklusjoner med tanke på homofilt samliv. De er gitt av to om lag like store grupper av Lærenemndas medlemmer. Disse hovedkonklusjonene kan sammenfattes slik:

Den ene konklusjonen gjelder en vurdering av en hver form for homofilt samliv som også innebærer seksuelt samliv. Konklusjonen er at slikt homofilt samliv ikke kan begrunnes ut fra Skriften. Hovedbegrunnelsen er at kun ekteskap mellom en mann og ei kvinne har direkte basis i Bibelen som ramme for seksuelt samliv, samt at seksuelle handlinger mellom to menn avvises både i Det gamle og i Det nye testamentet. Derfor kan heller ikke kirken anerkjenne homofilt samliv i noen form som etisk legitimt. De som støtter denne konklusjonen finner ingen overbevisende bibelsk begrunnelse for det alternative synet. De sier også at de ikke kan betrakte de ulike konklusjonene om homofilt samliv som likestilte, og at det etter deres vurdering ikke er noen overbevisende bibelsk begrunnelse for det alternative synet.

Den andre hovedkonklusjonen, som den andre halvparten av Lærenemnda kommer til, skiller mellom ulike former for homofilt samliv. Denne gruppen finner at et ordnet, trofast og livslangt samliv i partnerskap mellom to personer av samme kjønn er etisk forsvarlig ut fra kristen etikk. De mener at det er fullt mulig å bruke Skriften som helhet som autoritet for en slik konklusjon. Et slikt forpliktende homofilt samliv kan begrunnes i de store linjer i den etiske veiledning om gjensidig anerkjennelse av samliv mellom mennesker som gis i de bibelske skrifter. De vurderer partnerskap som en god måte å leve på for homofile mennesker som opplever at de ikke kan leve i et ekteskap mellom mann og kvinne.

Det er stor enighet i Lærenemnda om at ekteskap mellom mann og kvinne er noe annet enn partnerskap, og det er stor enighet om at tilfeldige eller promiskuøse forhold må avvises i etisk veiledning med basis i Bibelen, enten de gjelder homofile eller heterofile forhold. Men det er uenighet om den læremessige vurderingen av ordnet, forpliktende og livslangt homofilt samliv, så langt den er utfoldet i Lærenemndas uttalelse av 2006.

Lærenemndas uttalelse har ikke en så bred og helhetlig saklig og læremessig vurdering av homofilt samliv som den kunne hatt dersom temaet for behandlingen hadde vært homofilisaken generelt. Tilsvarende gjelder uttalelsen i den såkalte Tunsbergsaken i 2000. Blant annet savnes et mer grundig arbeid med forholdet mellom bibelmaterialet og det omfattende erfaringsfeltet som er relevant når kirken skal ta stilling i etiske spørsmål. Tilsvarende gjelder kultur- og samfunnsperspektivet, ikke minst knyttet til spørsmål om kjønn, seksualitet og identitet. Men Kirkerådet mener at Lærenemndas uttalelse uansett nødvendigvis gjør en ny behandling i Kirkemøtet, eventuelt først når det foreligger materiale om de problemstillingene som er omtalt ovenfor. Det er dessuten stor debatt og interesse for saken i kirken, i samfunnet, og i det økumeniske fellesskap nasjonalt og internasjonalt. For dem som er spesielt involvert i saken fordi den omhandler deres eget liv, er ti år en ganske lang periode med debatt og usikkerhet. Også dette gir grunn til en fornyet behandling av saken i Kirkemøtet.

2.3 Lærenemndas vurdering av uenighet i homofilisaken og kirkens enhet

Lærenemnda drøfter både i Tunsbergsaken fra 2000 og i uttalelsen fra 2006 hvilke utfordringer det er for samhold, samarbeid og enhet i kirken at det ut fra en læremessig vurdering er ulikt syn på homofilt samliv. Dette er spørsmål som i særlig grad gjelder de oppgavene biskopene, Bispemøtet og Kirkemøtet har i vår kirkes ordning. Men alle medlemmer, ansatte og organer har et felles ansvar for å finne måter å håndtere uenighet på i vesentlige spørsmål. Kirkemøtet må likevel ta et særlig ansvar for å legge til rette for hvordan den aktuelle situasjonen kan håndteres i forhold til ordninger og samarbeid.

Lærenemnda drøfter i uttalelsene fra 2000 og 2006 om det ut fra en læremessig vurdering er grunnlag for å si at uenighet i synet på homofilt samliv svekker eller undergraver kirkens enhet. Uttalelsen fra 2000 behandler dette temaet spesielt med tanke på om fellesskapet om Ord og sakrament mellom en prost og en biskop kan brytes når det er uenighet i denne saken, og om det i så fall er støtte i bekjennelsesskriftene for et slikt brudd. Lærenemnda fant da, mot to stemmer, ikke å støtte en slik tankegang. Uenighet i den læremessige vurderingen av homofilisaken kan gjøre det vanskelig, men ikke nødvendigvis umulig å bevare kirkens enhet. Det ble vist til at selv om etiske synspunkter og handlinger er omdiskutert i kirken, må det svært tunge grunner til for å begrunne at slik uenighet om etisk veiledning innebærer at enigheten om evangelieforkynnelsen er brutt. Nemnda fremhevet den gang at det må skilles mellom hva som gjør kirkefellesskapet problematisk og hva som gjør det læremessig umulig. Uttalelsen i 2006 anfører at "det kan ikke automatisk utelukkes at hva Skriften lærer som Guds vilje for hvordan mennesket skal leve, kan reflektere uenighet om skriftforståelse som også berører enheten i evangeliets lære" (s 124). Det er ulike vurderinger av hvor alvorlig

uenigheten om hvordan Skriften skal forstås og anvendes i denne saken er. Det pekes på at det noen steder i kirken har oppstått betydelig motsetninger og dyptgående uenighet. Men nemnda står sammen om å hevde at den uenighet som er avdekket i homofilisaken ikke behøver å føre til at en ikke kan ha gudstjenestefellesskap.

I begge uttalelser har et stort flertall på flere måter gitt uttrykk for at selv om en har ulike syn i homofilisaken, er det vanskelig, men ikke umulig å stå sammen om Skriften som det troverdige og forpliktende vitnesbyrdet om Guds vilje og evangeliet i Kristus. Dette begrunnes særlig i at en i luthersk lære skal og kan skille mellom det som er konstituerende for kirkens enhet og det som ikke er det. Uenighet om hva som er synd og hva som kan begrunnes som kristen livsførsel, innebærer ikke i seg selv at en er uenig om evangeliet og rettferdiggjørelsen ved tro og av nåden alene. Hva som er rett livsførsel, har det vært uenighet om i flere sammenhenger. En er derimot ikke uenige om at rettferdiggjørelsen skal føre til at mennesker vender seg bort fra synd og urett og søker å leve i helliggjørelse etter Guds vilje.

Lærenemnda uttaler at det kan være sider ved drøftingen av etiske spørsmål som også berører forkynnelsen av evangeliet. I uttalelsen fra 2000 drøftes dette utførlig, også med tanke på aktuelle eksempler. I motstanden mot apartheidregimet i Sør-Afrika kom også det verdensvide lutherske kirkefellesskap til at det ble overskredet en grense for hva som kan forsvares innenfor et kirkelig fellesskap om Ord og sakrament. I Sør-Afrika ble svarte nektet å delta ved samme nattverdbord som hvite, noe som stred i mot selve evangeliets budskap om rettferdiggjørelsen ved tro alene og den rette bruk av sakramentene. Dette viser hvor alvorlig læremessig uenighet i etiske spørsmål kan være, men det kan ikke brukes som eksempel på at uenighet i det man kaller "etiske spørsmål" generelt eller nødvendigvis er kirkesplittende. Ikke alle spørsmål får på denne måten en sammenheng med kirkens forvaltning av sakramentene og forkynnelse av evangeliet.

I Lærenemndas behandling av Tunsbergsaken ble det understreket at i den lutherske lære (særlig i Den augsburgske bekjennelse artikkel 7) er oppmerksomheten rettet mot hva som samler og skaper enhet i kirken, ikke mot hva som splitter. Kirkesplittelse må i luthersk læretradisjon behandles som unntakstilfeller og nødssituasjoner, og det kan og skal ikke oppstilles en generell lære om hva som er kirkesplittende.

Lærenemnda understreker at den bare tar stilling til spørsmålet med tanke på det læremessige grunnlaget for kirkens enhet, og bare på bakgrunn av uenigheten i denne saken om skriftbruk og skriftforståelse. Spørsmålet om kirkens enhet i kirkerettslig forstand og i en kirkevirkelighet der det etableres selvstendige og uavhengige grupper innenfor Den norske kirke (noen kaller seg "menigheter") lå utenfor saken. Lærenemnda understreker videre at det er et felles ansvar for alle i kirken å håndtere de belastninger ulike syn fører med seg, og peker på at meningsforskjeller ikke må skjules eller knebles, men heller ikke overdramatiseres.

Det er viktig å erkjenne at uenigheten i vurderingen av homofilt samliv i partnerskap er reell i den forstand at de ulike parter i Lærenemnda, og tilsvarende i Bispemøtet og i Kirkemøtet, har sine begrunnede oppfatninger som de mener kan og bør legges til grunn

for kirkens praksis i liturgi, vigslinger og ansettelser. Halvparten av Lærenemnda i 2006 uttaler at selv om det ikke i seg selv er problematisk at det foregår en diskusjon om homofilt samliv i kirken, kan de "ikke se at to uforenlige syn kan være retningsgivende for lære, ordninger og liturgi" (s. 125). Dette berører direkte Kirkemøtets mandat.

Det er derfor en særlig utfordring for Kirkemøtet å tolke Lærenemndas uttalelse når det gjelder det den sier om følgene av uenigheten for kirkens enhet. Både den teologiske uenigheten i Lærenemnda og spørsmålet om hvordan den eventuelt skal reflekteres i hva som skal være retningsgivende for kirkens ordninger og liturgi, relaterer seg direkte til vedtakene i homofilisaken i 1995 og 1997. Tilsvarende gjelder Bispemøtets argumentasjon i 1997 om rimeligheten i å legge flertallet av biskopenes syn til grunn for det som skulle være gjeldende ordninger.

3. Konteksten for Kirkemøtets behandling av homofilisaken i 2007

3.1 Debatten i kirken og i samfunnet

Horisonten for Kirkemøtets behandling av saken i 2007 er noe endret siden 1995 og 1997. Samtalen i kirken har i stor grad og i de fleste sammenhenger fått dialogens form og føres med respekt for meningsforskjeller. Lærenemndas uttalelse viser at det i dag er flere enn før som ikke deler flertallssynet fra 1997. Samfunn og kirke står midt oppe i en debatt om partnerskap- og ekteskapslovgivning. Flere biskoper legger ikke synspunktene i 97-vedtaket til grunn for sin embetsutøvelse. Tilsvarende gjelder forvaltningsorganers tilsetningspraksis. Det er blitt viktigere enn før å stille opp for hverandres rett til å ha ulikt syn, når de ulike syn angripes fra ulike hold.

Det er viktig å erkjenne at det har vært et stort skifte i moraloppfatningen når det gjelder homofili og samliv mellom homofile i det norske samfunnet. For mange er det blitt et viktig moralsk spørsmål at homofile mennesker ikke skal forskjellsbehandles. I Den norske kirke har det vært en markert utvikling av synet på ordnet og forpliktende homofilt samliv de siste femti år. Homofilt samlevende i partnerskap er valgte ledere og prester, og flere av biskopene aksepterer forpliktende homofilt samliv i partnerskap som en forsvarlig og god ramme for samliv. Endringer i etiske vurderinger kan også henge sammen med forskyvninger innenfor teologien. Erfaringsmomentet synes for eksempel å ha fått en stadig sterkere vektlegging i teologiske og etiske vurderinger.

Det er krevende med forandringer i dype moralske overbevisninger når forandringene foregår over tid og til dels mellom generasjoner. Det er enda mer krevende når det til dels skjer samtidig i den forstand at ulike syn lever side om side i en brytningstid i samme organisasjon. Og det er svært krevende når det for kirkens del gjelder spørsmål som angår forståelsen og bruken av Skriften og hvordan kirken skal hjelpe mennesker til å leve i samsvar med kristen etisk veiledning og med selvrespekt i den tid og det samfunn vi lever i.

Under Kirkemøtets drøfting av Lærenemndas uttalelse i 2006, kom det fram hvor krevende denne saken er for mange enkeltpersoner, for fellesskapet i kirken og for kirkens arbeid og organisasjon. Mange av de mennesker som er direkte berørt av saken, ikke minst homofile og deres nærmeste pårørende, har levd med sterk uro knyttet til deres plass i kirken. Dette gjelder uansett hvilken konklusjon de homofile selv har trukket med tanke på homofilt samliv.

Det ble understreket på Kirkemøtet 2006 at tidsfaktoren i seg selv er et aspekt som må tillegges vekt i Kirkemøtets behandling av saken. Noen mener at i denne saken må kirken gi seg selv god tid, mens andre, i tråd med protokolltilførselen, la vekt på at kirken må behandle spørsmål om homofilt samlevende i partnerskaps adgang til stillinger så snart som mulig. Flere understreket at Kirkemøtet må tilstrebe en god og samlende videre behandling av denne saken i Den norske kirke. Kirkemøtet erkjente at den uenighet Lærenemnda dokumenterte og behandlet, vil gjøre seg gjeldende i kirken i mange år framover.

3.2 Kirkemøtet som representativt organ

Det er uenighet i Lærenemnda om "hvordan Skriften skal forstås når det gjelder kirkens lære og forkynnelse om homofilt samliv" (*Skriftforståelse og...s.124*). Det er også uenighet om hvilke konsekvenser dette har. En slik uenighet om forkynnelsen av lov og evangelium behøver nødvendigvis ikke føre til kirkesplittelse. Lærenemndas uttalelse gir uttrykk for at det er en stor utfordring hvordan uenigheten skal håndteres i forhold til ordninger, liturgi og annet. Det er opp til Kirkemøtet å drøfte hva dette skal bety for Kirkemøtet som "det representative sentralorgan for menighetene" (sak KM 5/84), og hvilke forvaltningsmessige konsekvenser det og andre kirkelige organer bør trekke av Lærenemndas uttalelse.

Kirkemøtet har etablert seg som et viktig representativt organ i den offentlige debatt, overfor myndighetene, i økumenisk sammenheng og for menighetene. Dette er beskrevet i de vurderinger om Kirkemøtets status og myndighet som utredningen *Myndighetsrelasjoner i Den norske kirke* presenterte og Kirkemøtet sluttet seg til (KM 2001). Kirkemøtet har oppnådd det som i forarbeidene til opprettelsen kaltes "alminnelig anerkjent autoritet". Dette gjelder ikke bare på områder med delegert myndighet fra Kongen (bl.a. liturgispørsmål) og på områder med retningsgivende myndighet (planer og økumeniske spørsmål), men også der Kirkemøtet fastsetter bindende ordninger (for eksempel tjenesteordninger og kvalifikasjonskrav for tilsatte). Kirkemøtets ansvar for å fremme samarbeidet i kirken følger og understreker dets koordinerende oppgave. I fastsetting av økumeniske relasjoner har Kirkemøtet den øverste myndighet, men det har delegert viktige oppgaver til Mellomkirkelig råd.

3.3 Endring av vedtak i Kirkemøtet?

Kirkemøtet tok med stort flertall i 1995 og 1997 standpunkt i homofilisaken og vedtok forvaltningsmessige retningslinjer. Dette standpunkt støttet seg teologisk på et flertall i Bispemøtet, og uttrykte således at det ikke

”er funnet tilstrekkelig overbevisende teologiske grunner for at Den norske kirke kan endre sin nåværende praksis med hensyn til tilsetning av personer som lever i homofilt samliv.”

Kirkemøtet ba om at biskoper og ansettelsesorgan tillå disse retningslinjene så stor vekt at det burde gis særskilte begrunnelser når det av samvittighetsgrunner blir fulgt en annen praksis enn Kirkemøtets vedtak legger opp til (sak KM 08/01). At noen bispedømmeråd og biskoper har valgt ikke å følge disse retningslinjene, og i noen tilfeller også uten å begrunne det spesielt, er av noen biskoper og andre i kirken blitt oppfattet som svært problematisk. Det er blitt appellert til lojalitet mot Kirkemøtets vedtak. På den andre side har flere biskoper og bispedømmeråd gitt uttrykk for at det i lengden er svært vanskelig å ikke forvalte sine oppgaver ved ansettelse og vigsling i tråd med deres overbevisning.

I saker som gjelder utvikling eller endring av generelle normer i samfunnsliv og i kirkens liv, er det av erfaring ulike faser. Dette er trolig første sak av den art som i så stor grad er gjort til gjenstand for behandling i Den norske kirkes demokratiske organer. Debattene om kvinners prestetjeneste og om skilsmisse og gjengifte ble i hovedsak debattert og til en viss grad ordningsmessig behandlet før Kirkemøtet ble etablert. I samtaler med representanter fra andre kirker som helt uavhengig av statlige myndigheters oppfatninger må fastsette hva de skal stå for, pekes det nettopp på vanskelighetene i overgangen mellom en generell debatt og vedtak om eventuelle endringer av gjeldende lærespørsmål og regler i en kirke.

I denne ”policy phase”, etter og til dels parallelt med en generell diskusjon om saken i samfunnet, har det vært en lengre fase med teologisk drøfting og diskusjon. Etter 10 års forsterket debatt og teologisk arbeid, bør Kirkerådet nå drøfte om Kirkemøtet, i den fasen saken går inn i, skal håndtere uenigheten i homofilisaken ordningsmessig på en annen måte enn i 1997. Det innebærer at Kirkemøtet må vurdere hvilke teologiske begrunnelser som skal tillegges mest vekt. Da vil Kirkemøtet samtidig måtte drøfte om det i og med Lærenemndas uttalelse er gitt tilstrekkelige overbevisende teologiske grunner til å åpne for en annen praksis enn før. Men Kirkemøtet må også drøfte og vurdere om det fortsatt skal tilrettelegge policy gjennom retningslinjer og veiledning for hvordan andre kirkelige organer bør håndtere det faktum at en ikke er blitt enig om hovedspørsmålet.

I hovedsak bør Lærenemndas behandling og uttalelse kunne legges til grunn for de vurderinger som skal gjøres med hensyn til det teologiske grunnlaget. Det er derfor ikke lagt opp til en egen teologisk gjennomgang av spørsmålene i dette sakspapiret. Men debatten etter Lærenemndas uttalelse har vist at Lærenemndas egen avgrensning av sitt mandat etter noens mening har medført at viktige sider ved homofilisaken som etisk problem ikke er godt nok belyst. Kirkemøtet må avgjøre om dette er så tungtveiende at det bør ytterligere utredning til før Kirkemøtet eventuelt igjen drøfter homofilisaken og sine tidligere vedtak.

3.4 Behandling av uenighet i Kirkemøtet – enighet om behandlingsform

Kirkemøtet har i større prinsipielle saker lagt stor vekt på, så langt som det er mulig, å komme fram til omforente vedtak. Også når Kirkemøtet drøfter saker som har betydning for det ordningsmessige handlingsrommet for ulike organer i kirken, bør det tilstrebes mest mulig omforente vedtak. For denne sakens eventuelle videre behandling i Kirkemøtet, mener Kirkerådet at det vil være viktig for Kirkemøtets behandling om ulike parter

- a) slutter seg til en hovedlinje i Lærenemndas vurdering, nemlig at vurderingen av homofilt partnerskap er et viktig og krevende spørsmål av læremessig art, men at det ikke er et kirkekonstituerende spørsmål og at den påviste uenighet i dette spørsmålet ikke nødvendigvis trenger føre til splittelse i kirken,
  - b) anerkjenner hvor viktig og vanskelig saken er for andre parter,
  - c) er villig til å gi dem som står for en annen hovedkonklusjonen, rett til å ha sitt syn.
- Hvordan dette så skal utdypes i praksis, må Kirkemøtet ta konkret stilling til, se kapittel 4.

Slik kan Kirkemøtet gi uttrykk for at det både ser alvorret i homofilisaken og bidra til å finne veier videre i den fasen saken nå er kommet i.

3.5 Homofilisaken og Den norske kirkes økumeniske relasjoner

I mange kirker diskuteres spørsmålet om den bibelske og kirkelige tradisjon skal forstås på en annen måte eller endres i lys av en ny holdning til homofili og ordnet, livslangt homofilt samliv som alternativ samlivsform. Det er fortsatt slik at størstedelen av verdens kirker ikke har åpnet for noen endring, som oftest med henvisning til at det ikke har støtte i den kristne læretradisjonen om ekteskap og seksuelliv. I noen kirker gis det dessverre støtte til aktiv forskjellsbehandling av homofile. I de kirker som har åpnet for en aksept av ordnet og forpliktende homofilt samliv, er begrunnelsen først og fremst pastoral og diakonal, til dels rettighetsbasert. Det blir gjerne argumentert med at også homofile kan og bør leve i ordnede, forpliktende samliv, og at dette ikke rokker ved at ekteskap mellom kvinne og mann er den grunnleggende samlivsform som kirken forholder seg til og velsigner.

I denne saken er det tilsvarende uenighet som i Den norske kirke mellom ulike grupper i andre kirker i vår nære kulturkrets i Norge, Norden, Europa for øvrig, i Nord-Amerika og til dels i andre deler av verden (som Latin-Amerika og Sør-Afrika). Også en del ledere i flere kirkesamfunn i Norge har uttrykt stor skepsis til å akseptere ordnet og forpliktende homofilt samliv. Det er i en del tilfeller dratt ulike konklusjoner med tanke på ordningsspørsmål i kirker innenfor flere av de ulike konfesjonsfamiliene; reformerte, anglikanere, metodister, lutheranere. Mest problematisert er det blant anglikanske kirker. Det kom klart fram på en konsultasjon i desember 2006 i Sverige mellom Porvoo-kirkene. Det er ulike syn innen den engelske kirke og mellom de ulike anglikanske kirker på hvordan kirker skal møte utfordringen med homofile parforhold. I noen kirkesamfunn synes spenningen å ha økt dette siste året.

Blant lutherske kirker er uenigheten åpen og tydeliggjort senest ved LVFs rådsmøte i mars 2007. Representanter for lutherske kirker i deler av Afrika, i Asia og i de baltiske land og noen andre øst - europeiske land oppfatter homofile seksuelle handlinger som synd. Mange av de lutherske kirker diskuterer spørsmålet intenst internt, uten å ha kommet til en felles konklusjon, men flere kirker har nok fortsatt ikke gått tungt inn i spørsmålet. I noen kirker vurderes partnerskap som en god og akseptabel ordning for samliv mellom to mennesker av samme kjønn, så som den lutherske kirke i Sverige, på Island, i deler av Tyskland, i Østerrike, Nederland med flere.

I den lutherske kirke i USA er det en tilsvarende uenighet som i Den norske kirke. Da saken ble behandlet på generalsynoden i 2005, ble en enig om å anerkjenne at det er uenighet i denne saken og at begge syn har kirkelig legitimitet. Men det ble ikke enighet om å legge til rette for ulik praksis med hensyn til vigsling/ordinasjon av homofilt samlevende. Dette utgjør en sterk spenning i denne kirkens liv. Saken kom på ny opp i 2007, uten annet resultat enn at synoden oppfordret til å ikke være fordømmende overfor dem som har lagt opp til en noe mer liberal praksis.

I dokumentet fra LVFs rådsmøte er det lagt vekt på evangeliet om rettferdiggjørelsen ved tro og av nåde alene som det sentrale og bærende i kirkens lære, og dermed som grunnlag for kirkens enhet. Spørsmål om seksualliv og familieliv har ikke samme læremessige status og dermed ikke samme konstituerende betydning for kirkens enhet, selv om de er kompliserte og viktige. Det ble også utarbeidet og enstemmig vedtatt retningslinjer av LVFs råd for hvordan samtalen bør føres for å forhindre store spenninger i og mellom kirkene i denne saken.

I den tyske evangeliske kirke, som omfatter flere "Landeskirchen" har en ikke vedtatt en felles policy eller ordning med tanke på anerkjennelse av homofilt samliv. En har innsett at det er ulike syn og grunn til å forvente ulik praksis i ulike landsdelskirker, og at det ikke truer kirkefellesskapet i seg selv.

De ortodokse kirker og Den romersk-katolske kirke anerkjenner ikke noe annet enn ekteskap mellom mann og kvinne, og således ikke homofilt partnerskap. Noen av dem er sterkt kritiske til kirker som offisielt har anerkjent homofilt partnerskap ved å innføre en egen liturgi for velsignelse av samlivet mellom to som har inngått partnerskap, jf. den russisk-ortodokse kirkes reaksjoner på de vedtak som er fattet av Svenske kyrkan. Rent generelt anerkjenner ikke de ortodokse eller katolikkene noen av Den norske kirkes embeter, uansett om det for eksempel er menn eller kvinner som innehar embetene. Derfor er det vanskelig å se at spørsmålet om de skulle anerkjenne homofilt samlevende prester i partnerskap isolert sett skulle spille en avgjørende betydning for Den norske kirkes relasjon til disse kirker. På den annen side er det viktig å være oppmerksom på at økumenisk arbeid er en møysommelig og sårbar prosess og at fremskritt med hensyn til samarbeid og felles forståelse kan bremses av et vedtak som åpner for vigsling og ansettelse av homofilt samlevende.

De evangelikale kirker i ulike deler av verden er som oftest restriktive i sitt syn på homofilt samliv, og det begrunnes ofte i direkte bibelhenvvisninger. Dette gjelder også i

Norge. Det registreres at det er diskusjoner om homofilisaken også i norske frikirker, selv om de offisielle standpunkter jevnt over er restriktive. Det er noen tegn til at homofilt samliv drøftes mer åpent i noen av frikirkene i Norge, og at homofilt partnerskap som forsvarlig borgerlig ordning har en viss aksept.

Den norske kirke er ikke forpliktet til å ha samme mening eller praksis i denne saken som andre kirker, men har visse forpliktelser til konsultasjon og informasjon i viktige saker i forhold til lutherske kirker, Metodistkirken, de protestantiske kirker i Europa og de anglikanske kirker som er del av Porvoo-fellesskapet. Slik konsultasjon og informasjon har allerede startet. Den vil fortsette når det er klart hva slags forslag som legges fram for Kirkemøtet til behandling.

3.6 Den norske kirke og kristne/kirkelige organisasjoner

Frivillige kristne/kirkelige organisasjoner og institusjoner i Norge har i homofilisaken ulike teologiske ståsteder og derav ulike holdninger til ansettelse, vigsling og samarbeid mellom organisasjonene og ulike kirkelige organer.

Åpen Kirkegruppe for Lesbiske og homofile har i ulike sammenhenger uttrykt at det er

”viktig at lesbiske og homofile i partnerskap vurderes på lik linje med andre søkere for ansettelse på alle plan i Den norske kirke. lesbisk og homofilt samliv skal ikke lenger være en legitim diskrimineringsgrunn i Den norske kirke (....) (og) at det utarbeides en liturgi for velsignelse av inngått partnerskap” (i innspill til Kirkerådet 27.08.07).

Til Helhet, ”et tverrkirkelig kontaktforum som vil holde fram det positive syn på seksualitet og samliv som Bibelen beskriver” (presentasjon på hjemmesiden), ønsker ikke endringer i kirkens syn og praksis. Forumet mener det ikke er ført vektige nok argumenter i marken for endring og at to likestilte syn vil sette forkynnelse og sjelesorg i menigheten i et umulig dilemma.

Noen organisasjoner har gjort det klart at homofile som lever i partnerskap ikke ansettes og heller ikke brukes som ledere/forkynnere på frivillig basis. Dette gjelder bl.a. Norsk Luthersk Misjonssamband og Indremisjonsforbundet. I uttalelsen ”Bibelsk veiledning om kjønn, sex og samliv” fra NLMs hovedstyre i januar 2005 står det:

”De ulike tekstene vi møter, og som vi er forpliktet på, er entydig negative til homofilt samliv. Vår veiledning kan ikke si noe annet enn Guds ord i dette spørsmålet”.

Noen organisasjoner, for eksempel Kirkens Nødhjelp, har ikke sett dette som en aktuell problemstilling og derfor ikke behandlet spørsmålet spesielt. Noen organisasjoner har behandlet spørsmålet spesielt, men har ingen restriksjoner knyttet til samlivsform ved tilsetting. Norges KFUK – KFUM gjorde i desember 2006 vedtak om at ”mennesker som lever i registrerte partnerskap kan inneha stillinger og verv på alle nivå i Norges KFUK-

KFUM". Kirkens Bymisjon uttrykker dette mer generelt knyttet til verdigrunnlaget under overskriften *Rettferdighet*:

"Alle mennesker har de samme grunnleggende rettigheter og forpliktelser. Dette gjelder for alle uansett kultur hudfarge, religion, sosial status, seksuell legning, kjønn eller annet. Alle har rett til liv, helse, bolig, utdanning, arbeid, religionsutøvelse og rettssikkerhet. Dette er begrunnet i alle menneskers unike verdi"

Norges Kristelige Studentforbund er den organisasjonen som, i tillegg til Åpen Kirkegruppe, klarest støtter homofiles kamp for like rettigheter. Dette gjelder lik adgang til stillinger men også retten til å inngå ekteskap. I en resolusjon fra landsmøtet i 2005 står det:

"I lys av den pågående debatt om kjønnsnøytralt ekteskap ønsker Norges Kristelige Studentforbund å uttrykke sin støtte til homofiles kamp for like rettigheter. Dette må selvsagt inkludere retten til å inngå ekteskap (...) Forpliktet av den kristne nestekjærligheten og omsorg for barna, gir vi vår fulle støtte til kjønnsnøytrale ekteskap."

Den norske kirke har gjennom SMM et samarbeid med Det Norske Misjonsselskap, Normisjonen, Den Norske Israelsmisjon, Den Norske Tibetmisjon, Areopagos og Misjonsalliansen. Ikke alle disse har formelt behandlet spørsmålet om ansettelse av homofilt samlevende. Israelsmisjonens generalsekretær har i et profilforedrag i år markert at organisasjonen vil si klart i fra at kirken har stilt seg utenfor Bibelens norm hvis Kirkemøtet legitimerer homofilt samliv.

Det norske Misjonsselskap skriver i *Fellesskap, samliv og seksualitet*, et samlivsetisk profildokument som skal opp på rådsmøtet i oktober 2007, følgende:

"Vi erkjenner videre at det både i vårt samfunn, vår kirke og blant NMSs ansatte og tillitsvalgte er mennesker som har ulike oppfatninger i spørsmålet om homofilt samliv. Dette skaper en åpenbar spenning. Den søker vi å leve med ved at NMS som organisasjon står for ett syn og har en konsekvent ansettelsespraksis, samtidig som vi åpent inviterer mennesker til å delta i vårt arbeid, uavhengig av hvilket standpunkt de måtte ha i saken"

Normisjon skriver i sine retningslinjer

"at samboerskap og utenomekteskapelig samliv er i strid med Guds ord og ikke forenlig med frivillig tjeneste i Normisjon. Det samme gjelder homofilt samliv. Homoseksuell legning er imidlertid ikke gjenstand for fordømmelse i Skriften, og homofile som ønsker å leve etter Guds ord er derfor på lik linje med andre velkomne inn i tjenesteoppgaver".

Forskjellige standpunkter, tilsvarende de som er skissert, vil også være representert i Samarbeidsrådet for barne- og ungdomsorganisasjoner.

Sjømannskirken/Norsk kirke i utlandet forholder seg i ansettelsessaker

”til de vedtak som fattes i kirkemøtet for Den norske kirke. Dette innebærer at Sjømannskirken ikke ansetter personer som lever i partnerskap/homofilt samliv i stillinger i det operative arbeidet i organisasjonene”(i *Vilkår for ansettelse i Sjømannskirken – Den norske kirke i utlandet*).

Organisasjonen viser til Kirkemøtets vedtak i 1997 i forhold til ansettelsessaker og til det arbeidsmiljøloven sier om arbeidsgivers plikt til å informere ved utlysning om det tas forbehold ved ansettelse av personer som lever i partnerskap/homofilt samliv.

4. De aktuelle saksspørsmål for Kirkemøtet 2007

Kirkemøtets oppgave er å bidra til at Den norske kirke behandler homofilisaken ut fra Kirkemøtets helhetsskirkelige mandat, med ansvar for saker av fellesskirkelig karakter, og med ansvar for å fremme samhold, samarbeid og enhet i kirken.

Det er i kapittel 1.1. redegjort for Kirkerådets begrunnelse i 2006 for å behandle vigsling og tilsetning av homofilt samlevende i partnerskap på nytt. I tillegg vises det til protokolltilførselen på Kirkemøtet i 2006. Flertallet i Ungdommens Kirkemøte 2007 ønsker, i tråd med innspill fra blant andre Åpen Kirkegruppe, at Kirkemøtet ikke skal gjenta retningslinjevedtaket fra 1995/97.

Det er i flere sammenhenger tatt opp om Kirkemøtet bør utsette saken. Det stilles blant annet spørsmål ved om Lærenemndas uttalelse, i tråd med dens mandat, gir et bredt nok faglig grunnlag for Kirkemøtet til å ta stilling til spørsmålet om homofilt samliv som etisk utfordring i dag. Hvis Kirkerådet slutter seg til en slik forståelse, kan Kirkemøtet i år drøfte hva kirken nå har behov for av utredninger for å få et godt nok faglig grunnlag til å vurdere om vedtakene fra 1995/97 bør videreføres eller ikke (4.1). Dette vil i realiteten kunne ut i et forslag om å videreføre vedtakene fra 1995/97 mens videre utredning pågår.

Hvis Kirkerådet mener at Lærenemndas uttalelse gir et tilstrekkelig grunnlag for å drøfte homofilisaken, inklusive 1995/97 vedtakene, bør drøftingen skje med tanke på den aktuelle situasjon i Den norske kirke og i det norske samfunn og med henblikk på drøftinger i vårt lutherske fellesskap og i kirkens øvrige økumeniske relasjoner (4.2 – 4.4). En slik drøfting kan kunne ut i et forslag om ikke å videreføre vedtakene fra 1995/97. I dette kapitlet presenteres og vurderes argumenter for og mot begge mulige vedtak i Kirkemøtet

I dette kapitlet får også noen arbeidsrettslige problemstillinger knyttet til ansettelse, diskriminering i arbeidslivet, tjenestebrev og relasjoner mellom biskop og ansettelsesorgan en litt bredere behandling (4.5). Spørsmål knyttet til biskopens ansvar for ordinasjon/vigsling (4.5) og liturgiske spørsmål knyttet til eventuell forbønnshandling for homofile som har inngått partnerskap (4.6) får en egen behandling.

4.1. Er Lærenemndas behandling tilstrekkelig til å ta saken opp på Kirkemøtet i år

Lærenemndas avgrensning av sitt arbeid med homofilisaken er anført som argument for en utsettelse av saken. Lærenemnda har, i tråd med sin forståelse av mandatet, ikke i tilstrekkelig grad kunnet bruke materialet om samlivsspørsmål i kultur- og samfunnsperspektiv som det trekker fram i uttalelsen (s. 25 – 32). En utredning av en ”bred samfunnsetisk kontekst” (*Skriftforståelse og. s. 22*) hvor behandlingen av endrede rammer for samlivsformer og familie, kulturanalyser og kjønnteoretiske arbeider kan tilrettelegges i forhold til kirkens lærespørsmål og forvaltningsmessige praksis, vil være nødvendig før en fatter endelig vedtak.

Det argumenteres med at en endring av vedtakene fra 1995 kan ha som konsekvens at kirken splittes lokalt selv om spørsmål av denne karakter ut fra en luthersk kirkeforståelse ikke skal ha slik virkning. Hva vil skje med ”den åpne folkekirken”? Tilsvarende gjelder usikkerheten omkring de økumeniske relasjoner i eget land og internasjonalt. Begge disse argumentene for utsettelse er tatt opp og vurdert senere i kapittel 4.

Det er reist spørsmål om en endring av vedtakene i 1995/97 vil formidle et uklart inntrykk av kirkens syn på ekteskapet. En samlet kirke har til nå, sammen med nesten alle andre trossamfunn og kirkesamfunn, skilt mellom ekteskapet og andre samlivsformer. Hvilken betydning vil en slik likestilling av samlivsformer få for forståelsen av ekteskapet som institusjon? Spørsmålet er aktualisert i forbindelse med forslaget til ny ekteskapslov som Kirkemøtet behandler i en egen sak. I den grad Kirkemøtet konkluderer med en klar forståelse av ekteskapet i tråd med tidligere uttalelser fra kirkelige organer, vil dette kunne balansere konsekvensene hvis vedtakene fra 1995/97 endres.

Den kristne kirke har så å si samlet og i tid helt fram til vår egen tid har hatt ett og samme syn i denne saken. Det er argumentert med at det bør derfor være spesielt gode grunner for at Den norske kirke skifter syn og legitimerer dette i sine ordninger.

En fase med videre utredning knyttet til problemstillingene ovenfor og også en videre bearbeiding av forholdet mellom bibelmaterialet og det omfattende erfaringsfeltet som er relevant, vil bety at vedtakene fra 1995/97 blir stående som kirkens offisielle syn.

Samlet er vurderingen i saksframlegget hittil at en utsettelse neppe endrer den situasjon at det fortsatt vil utvikle seg ulik praksis knyttet til biskoper og ansettelsesorgan. Konsekvensene av en utsettelse vil derfor være omtrent de samme som hvis Kirkemøtet vedtar ikke å videreføre retningslinjene i vedtakene fra 1995/97. Men det er mulig at kirkens praksis arbeidsrettslig vil være noe tryggere i forhold til arbeidsmiljølovens unntaksbestemmelser fra diskrimineringsforbudet.

Ungdommens Kirkemøte har behandlet og vurdert spørsmålet om hvilke konsekvenser et offisielt kirkelig syn som legitimerer homofilt samliv i partnerskap vil få i en kultursituasjon med en svært mangfoldig veiledning i seksuelle spørsmål og hvor kirken, ikke minst gjennom sitt ungdomsarbeid møter mennesker som er på leiting etter identitet. I vedtaket fra UKM understrekes det at

”viktigare (enn at leiarar på alle sider framleis arbeider for si sak) er det at leiarane i kyrkja arbeider med korleis ein på ein god måte skal handtere usemje i lærespørsmål der mange er sårbare”.

UKM konstaterer at uenigheten som er i kirken fortsatt vil være der i årene framover. UKM ønsker seg derfor retningslinjer, en slags vær-varsom-plakat, som gjør at debatt og språkbruk blir slik at det ikke krenker menneskeverdet eller integriteten til den enkelte. Den arbeidsmåten UKM ber om, bør følges opp konkret uansett om Kirkemøtet utsetter drøfting av vigsling og ansettelse av homofilt samlevende eller ei.

4.2 Hvordan håndtere uenigheten om det teologiske grunnlaget for Kirkemøtets vedtak?

Det kan argumenteres med at Kirkemøtets tenkning i 1995/97 om at flertallets syn skulle gjøres gjeldende for felles praksis, gjør det nødvendig at Kirkemøtet nå drøfter om det fortsatt har grunnlag for å si at

"Kirkemøtet finner ikke at det er gitt tilstrekkelig overbevisende teologiske grunner for at Den norske kirke kan endre sin nåværende praksis med hensyn til tilsetting av personer som lever i homofilt samliv"?

Vurderingen av de teologiske begrunnelser som forelå, særlig i uttalelser om homofilisaken fra et flertall i Bispemøtet i den samme perioden, var en viktig premisse for retningslinjene i Kirkemøtevedtakene i 1995/97. Det var tydelig formulerte alternative synspunkter fra flere av biskopene og Kirkemøtets medlemmer også den gang og det gis i vedtakene noe rom for ulike syn. Det gjelder dels omtalen av den videre samtale i kirken, dels i skillet mellom stillinger som krever vigsling og de som ikke gjør det, samt referansen til lokale forhold.

Når Kirkemøtet drøfter homofilisaken, må det vurdere på nytt det teologiske grunnlaget for sine vedtak, ettersom det ikke er et klart flertall og mindretall verken i Lærenemnda og heller ikke i Bispemøtet. Lærenemndas uttalelse og den foreløpige behandling av saken på Kirkemøtet i 2006, gir signaler om at det ikke er et tilsvarende klart flertall for hva som bør legges til grunn som et teologisk grunnlag. Det er neppe mulig å argumentere med at et flertallssyn skal legges til grunn for all praksis i kirken.

Det kan gjøres gjeldende ulike holdninger til den aktuelle uenighet, uansett hva en mener om hovedspørsmålet. På begge sider kan det være dem som vil framføre at denne saken er så alvorlig at en finner det vanskelig eller umulig å være i samme kirkelige fellesskap som dem som vil stå for det motsatte syn. Begrunnelsen kan være at en mener det annet syn er i strid med kirkens lære, og at en ikke kan leve med kirkelig veiledning i samsvar med det syn en tar avstand fra. En slik situasjon forelå i Tunsbergsaken. Da uttalte Lærenemnda, nesten samlet, at uenigheten i homofilisaken ikke nødvendigvis må føre til brudd i kirkefellesskapet, se kapittel 2.3.

Når det ikke bare er spørsmål om forskjellig syn, men også om kirkens ordninger og praksis, vil noen finne det enda mer problematisk. Den ene halvparten i Lærenemnda hevder at det foreligger "to uforenlige syn i kirken i denne saken", og begrunner det med at det andre synet, etter deres vurdering, ikke har en overbevisende bibelsk begrunnelse. De utdyper det særlig med tanke på hva som kan være retningsgivende for lære, ordninger og liturgi (s.125). Det er denne gruppen som står for det syn som ble lagt til grunn for vedtakene i 1995/97. Med sitt utsagn støtter de opp om å videreføre resonnetet fra 1995/97 der bare ett teologisk syn legges til grunn for Kirkemøtets retningslinjer. Alvoret i saken uttrykkes fra deres side i premissene i den bibelske begrunnelsen og i uttrykket "to uforenlige syn".

Denne gruppen, bortsett fra ett medlem, fortsetter denne argumentasjonen i en særuttalelse hvor de ordningsmessige sider som nå reises for Kirkemøtet, tas opp (s.137). Der skjerpes argumentasjonen fra side 125 med å si at "etter vår skriftforståelse er det ikke teologisk grunnlag for å anerkjenne homofilt samliv". Der brukes også uttrykket "uforenlig" i følgende sammenheng: "Det er også uforenlig med vår forståelse av og forpliktelse på Skriften å vigse, tilsette og bruke samlevende homofile i viglede stillinger i kirken." Dette videreføres i følgende konklusjon: "En slik praksis vil svekke tilliten til Skriften som basis for det løftet som avlegges ved vigslingen til tjeneste i kirken." Selv om det her gis en karakteristikk av en praksis som innebærer anerkjennelse av ordnet og forpliktende homofilt partnerskap (som "å svekke tilliten til Skriften"), gis det heller ikke her en klar konklusjon på hvordan denne gruppen vil forholde seg til dem som lar og fortsatt vil la et annet syn komme til uttrykk i praksis.

Lærenemndas uttalelse behandler ikke denne særuttalelsen, og det er heller ikke gitt noe svar i Lærenemndas uttalelse fra andre medlemmer av Lærenemnda på denne særuttalelsen.

Det er ikke kommet tilsvarende konkluderende utsagn fra den andre gruppen i Lærenemnda, dvs. utsagn som gir uttrykk for å problematisere den andre parts lojalitet mot Skriften. Men det anføres på noen punkter i deres votum ("samlende resonnementer fra nemndsmedlemmene", se s. 87 ff) kritiske synspunkter på det som har vært kirkens tradisjonelle syn og praksis. Det sies at "det ikke er mulig for oss å støtte en argumentasjon som trekker i retning av å skille ut homoseksuelle og behandle dem som "annerledes" mennesker" (s. 91). Det sies også at "å frata mennesker denne mulighet til å utfolde sin kjærighet på en ansvarlig måte, kan oppleves som en krenkelse av deres menneskeverd" (s. 92). Det konkluderes også med at "Kirken har ofte gjort urett mot mennesker, både av vanvare og ved å videreføre tidligere generasjoners normer, oppfatninger og holdninger." (s. 93).

Det er ikke fra den gruppen argumentert direkte med at ulike syn er uforenlige, teologisk eller praktisk, men det er fremmet til dels sterke kritiske synspunkt mot dagens praksis og konsekvensene av den. Det er heller ikke argumentert med at dagens ordning er helt uten begrunnelse i Skriften eller uten kirkelig legitimitet. Dette kan være uttrykk for at en har respekt for at kirkens tradisjonelle syn og praksis har hatt og har sin begrunnelse i Skriften og i den kirkelige tradisjon, men at det nå er tungtveiende grunner til å tolke og

anvende Skriften på en annen måte. Det åpner for argumentasjonen for å endre den kirkelige tradisjon og praksis tilsvarende. Hvor vidt dette kan skje uten at kirkens tradisjonelle syn direkte avvises eller fordømmes, er ikke eksplisitt kommentert. Men det gis ikke uttrykk for at en ikke kan leve i samme kirke som dem som forfekter det tradisjonelle synet. Økumenisk må en regne med at det kan være en bevegelse i hva kirkene mener og praktiserer, men at det i overskuelig framtid vil være mange kirker som fortsetter den restriktive linjen.

Det må være en klar målsetting for Kirkemøtet at drøftingen av det teologiske grunnlaget for dets videre beslutninger kan foregå uten at saksbehandlingen blir en ny runde med de spørsmål Lærenemnda behandlet, det vil si skriftbruken og skriftforståelsen.

Dette gjelder også spørsmålet om homofiles opplevelse av menneskeverd. Alle vil fastholde de homofiles menneskeverd som gudgitt, også de som ut fra sin forståelse av Skriften ikke kan godta homofilt samliv. Bortsett fra ett medlem fastholder nemnda at de resonnerer som er representert ved nemndas medlemmer i uttalelsen, ikke har til intensjon eller med rimelighet kan sies å krenke homofiles menneskeverd (s.130). Men noen er opptatt av at det tradisjonelle kirkelige syn kan gi homofile mennesker en opplevelse av å være betraktet som annenrangs. Til forståelsen av menneskeverdet, se også kapittel 4.1.

Når Kirkemøtet drøfter det teologiske grunnlaget for sine videre beslutninger, bør spørsmålet om hva som er uforenlig tas i betraktning. Ut fra en praktisk og logisk betraktning kan det ikke samtidig sies både ja og nei til samme spørsmål om tilsetning av en gitt person i en gitt stilling. Derfor er det relevant å si at dersom det ikke alltid skal sies nei til vigsling, tilsetning og forbønn for homofilt samlevende i partnerskap, sies det i praksis ja fordi kirken da ikke lenger sier nei i alle tilfeller. Dette er en form for praktisk betraktning som gjelder i alle typer saker. Spørsmålet i homofilisaken er om det nå kan anses som "uforenlig" at det legges ulike syn til grunn for ulik praksis i kirken. Eller om to ulike syn, slik Lærenemnda teologisk begrunner dem, gir grunnlaget for ordninger som gjør at det sies ja i noen tilfeller og på noen steder, men ikke i alle tilfeller og alle steder i kirken. Selv om dette ikke er kirkesplittende med tanke på Den norske kirke som et trossamfunn med felles læregrunnlag, må det gis rom for å drøfte i hvilken grad dette av enkeltmedlemmer og grupper eventuelt oppleves som en splittet kirkevirkelighet.

Det er vesentlig at Kirkemøtet og andre kirkelige organ behandler homofilisaken med den grundighet en slik sak fortjener. Den er en sak som er meget viktig med tanke på hvordan kirkens forhold til en gruppe av sine medlemmer og en gruppe som ikke er homogen. Denne tilnærmingen i saken gir alle parter rom til å fremheve alvoret i saken, samtidig som alle oppfordres til å strekke seg langt for å finne måter å leve med den aktuelle uenigheten på.

4.3 Hva bør Kirkemøtet ta stilling til nå?

Kirkemøtet bør i denne situasjonen ta *til etterretning* at Lærenemndas uttalelse viser at det ikke er en bred teologisk konsensus i denne saken. Det er en annen situasjonen enn i

1995 og 1997. Kirkemøtet behandlet spørsmålet ut fra forutsetningene den gangen. Nå foreligger det en grundig behandlet uttalelse med dokumentert uenighet om vurderingen av ordnet homofilt samliv. Etter lang og omfattende behandling i Lærenemnda, kirkens offisielle læreorgan, er det en vesentlig enighet i forståelsen av bibeltekstene og av kirkens utfordring, men det er ulik oppfatning av hvordan bibeltekstene skal anvendes i dag og hvilket helhetsperspektiv som skal dominere konklusjonen. I denne behandlingen har også biskopene, med sitt ansvar for kirkens lære, deltatt og gitt sine vurderinger. På den måten er det gitt uttrykk for ulike standpunkter som hver for seg har nokså stor oppslutning og som med rimelighet må betraktes som offentlige uttrykk for lærevurderingen av dette spørsmålet i Den norske kirke.

Kirkemøtets mandat er ikke av en slik art at det kan overprøve Lærenemndas lærevurdering. Det er derfor problematisk for Kirkemøtet å uttale seg *på den måten* det ble gjort i 1995 og 1997 ("KM finner ikke tilstrekkelig teologiske grunner til..."). Formuleringen av begrunnelsen for vedtakene i 1995 og 1997 kan heller ikke sies å være dekkende lenger. I dagens situasjon er det derfor også lite hensiktsmessig å prøve å få stor oppslutning om kun en vurdering av homofilt samliv.

Det er i Lærenemndas uttalelse fra 2006 bred konsensus om at kirken må bygge sine vurderinger i spørsmål som dette på det læregrunnlaget som er gitt i Skriften og i de oldkirkelige og lutherske bekjennelsesskrifter, og tolke og anvende det etter beste skjønn i møte med de utfordringer kirken står overfor. Det er grunn for Kirkemøtet til å understreke dette.

På denne bakgrunn er det ikke grunn for Kirkemøtet nå å ta opp til votering om Den norske kirke har det ene eller andre offisielle *syn* på ordnet homofilt samliv. Uansett hva flertallet ville bli i så måte, vil det være ulike syn på dette som med rimelighet må kunne betraktes som ansvarlige og offisielle kirkelige syn. Det vil også fremstå som underlig hvis Kirkemøtet eksplisitt vedtar at Den norske kirke har minst to syn i den aktuelle saken.

Kirkemøtets hovedoppgave blir da å vurdere hva Kirkemøtet vil gjøre i denne saken i rammen av de oppgaver Kirkemøtet har. Det kan dels være å gjøre vedtak som omhandler de spesielle oppgaver som ligger til Kirkemøtet. I denne sammenheng gjelder det særlig liturgiske ordninger for gudstjenester og kirkelige handlinger. Det er dessuten blitt en viss praksis for å gi råd og anbefalinger (en type "retningslinjemyndighet") ut fra et overordnet ansvar for kirkens liv og enhet. I og med at det ikke er grunn til å forvente en bred enighet i Kirkemøtet om en liturgi for velsignelse eller forbønn for homofile par, og fordi det er viktig å ha bred oppslutning om vedtak om kirkens felles liturgier, er det ikke satt fokus på den siden av saken. Signalene fra Kirkemøtet i 2006 var også at det er naturlig å fokusere på spørsmål som har med ordinasjon/vigsling og ansettelse å gjøre.

Kirkemøtet bør derfor drøfte følgende problemstillinger:

Skal KM bekrefte de anbefalinger og retningslinjer som ble vedtatt i 1995 og 1997, og fortsatt anbefale at biskopene og kirkelige ansettelsesorganer ikke vigslers/ordinerer eller ansetter personer som lever i homofilt partnerskap?

Det er ført flere argumenter for at KM bør bekrefte tidligere vedtak. Hovedgrunnen for mange er at det er det som svarer best til hva som bør være kirkens syn på homofilt partnerskap, slik en forstår Skriften og kirkens lære. I tillegg er det blitt hevdet at det er den restriktive linjen som vil skape mest ro og minst spenning i kirkens fellesskap internt og i forhold til andre kirker. Videre er det argumentert for at dette er klokt fordi samlivsfeltet har mange usikkerhetsmomenter, og en tror et slikt vedtak vil ha størst positiv virkning på samfunnsutviklingen. En slik anbefaling kan kombineres med en oppfordring til å arbeide videre med spørsmålet, og ta med flere perspektiver enn dem som ble eksplisitt drøftet i Lærenemnda. Endelig er det argumentert for at det generelt er bedre å være tilbakeholden med endringer når det er så pass stor uenighet om saken.

Det er tidligere argumentert for at en gjentakelse eller bekreftelse av disse anbefalinger fra 1997 neppe vil ha samme gjennomslagskraft som før. Å gjenta dem kan også komme til å svekke heller enn å styrke Kirkemøtets vedtak og autoritet. Et slikt vedtak vil kreve en oppfølging overfor de vigslende medarbeidere som i dag innehar stillinger som krever ordinasjon/vigsling. Men ordinerte/vigslende kan neppe i henhold til det arbeidsrettslige avskjediges fra en stilling på grunn av inngåelse av homofilt partnerskap, hvis det skulle være vilje til å forsøke det. Det er også flere kirkelige ansettelsesorgan som har gitt uttrykk for at de ikke ser det som et hinder for kirkelig tjeneste om en søker lever i et ordnet og forpliktende homofilt samliv, og er åpne for å tilsette en slik søker om vedkommende ellers er kvalifisert.

Skal Kirkemøtet vedta en anbefaling om at kirkelige organer ikke bør vurdere hvorvidt en person er homofilt samlevende som et aktuelt kriterium ved vigsling eller ansettelse?

En slik anbefaling vil kunne være begrunnet i at en finner at et ordnet homofilt samliv er en god og forsvarlig samlivsform som ikke gjør noen uskikket til kirkelig tjeneste. Videre kan det argumenteres for at dette vil gi et viktig og nødvendig signal om anerkjennelse av homofile og deres samliv, og dermed oppfordre til at det blir inngått partnerskap og etablert ordnet samliv mellom homofile generelt. Dette kan begrunnes i at homofilt samliv og heterofilt samliv må likestilles. Det kan også begrunnes i at homofilt samliv er fullt ut etisk akseptabelt, selv om det ikke er å likestille med ekteskap.

Det er grunn til å tro at heller ikke dette vedtaket ville få et bredt flertall bak seg. Dette ville være en type anbefaling som, ut fra det som er sagt i Lærenemnda, bispekollegiet og i Kirkemøtet og enkelte bispedømmeråd, heller ikke vil være en anbefaling som vil bli gjennomgående fulgt opp. Flere biskoper har sagt bl.a. i Lærenemndas uttalelse at de ikke vil vigslende homofilt samlevende. Dessuten kan det være grunn til å tro at flere ansettelsesorgan ikke ønsker å tilsette homofilt samlevende i partnerskap i stillinger som krever vigsling. Det kan være fordi en er overbevist om at det er i strid med en god teologisk vurdering, men det kan også være fordi dette fortsatt er så omstridt at en vil ta hensyn til hvordan det vil fungere i den aktuelle menighet hvor vedkommende skal gjøre

tjeneste. Det kan også være fordi en finner at det bidrar til mer uro og spenninger i kirken og i det økumeniske fellesskap.

Dette fører til det tredje spørsmål som bør avklares. Skal Kirkemøtet i det hele tatt gi anbefalinger eller retningslinjer til biskopene og kirkelige tilsettingsorganer i spørsmål om vigsling og tilsetting i forhold til homofilt samliv?

Spørsmålet om homofilt samlevende i partnerskaps adgang til vigslede stillinger faller ikke direkte inn under de spørsmål Kirkemøtet må og skal gjøre vedtak om, ettersom det faller utenfor det som tas opp i tjenesteordninger og vigslingsliturgier. Det kan være gode grunner til å være tilbakeholden med å vedta anbefalinger og retningslinjer på dette feltet, ikke minst fordi flere moment tilsier at Kirkemøtets vedtak vil ha begrenset gjennomslagskraft, uansett hva anbefalingen går ut på.

Det er forståelig at Kirkemøtet åpent vil drøfte en type sak som homofilisaken. Når Lærenemnda tar opp en sak til behandling men samtidig peker på at dens mandat i denne saken ikke er å trekke ordningsmessige konsekvenser, er det naturlig at saken tas opp i Kirkemøtet. Samtidig må Kirkemøtet behandle slike saker i relasjon til Kirkemøtets egen myndighet og autoritet. Her har det vært og vil fortsatt være en utvikling i Kirkemøtets selvforståelse

Kirkemøtets hovedoppgave er å ivareta vesentlige ledelsesoppgaver i kirken, også i situasjoner der det ikke er grunn til å tro at Kirkemøtets medlemmer blir enige. Selv om Kirkemøtet ikke har avgjørende myndighet i spørsmålet om homofilt samlevende i partnerskaps adgang til vigslede stillinger, kan det være grunn til å vurdere å vedta en oppfordring til de ulike organer i kirken om å håndtere disse spørsmål med innlevelse og ryddighet overfor de aktuelle kandidater og søkere til stillinger i kirken. Det bør av andre organer enn Kirkemøtet utarbeides en felles veiledning for hvordan kirkelige organ opptrer ryddig i denne sammenheng. For eksempel bør det være en forutsigbarhet i forhold til en biskops ordinasjons- og vigslingsfullmakter og praksis og et ansettelsesorgans politikk i forhold til dette spørsmålet. Ut fra den kirkeforståelse Kirkemøtet selv har uttrykt, for eksempel i *Kirkens identitet og oppdrag*, kan Kirkemøtet be om at det tas tilstrekkelig hensyn til de menigheter som skal betjenes. Tilsvarende kan gjelde kollegiale og samarbeidsmessige forhold som skal fungere på tvers av ulike oppfatninger. Da det alltid vil være en personlig belastning å bli vurdert ut fra sin samlivsform, må både biskoper og ansvarlige knyttet til ansettelsesprosedyrene vise spesiell aktsomhet i alle typer kommunikasjon. Det er lite Kirkemøtet kan gjøre dersom ulike organer ikke opptrer ryddig og ansvarlig. Men Kirkemøtet kan be om at det vises respekt for de ulike organers ansvarsområder. Derfor bør ingen ansettelsesorgan for eksempel ansette i stilling som krever vigsling uten at det er avklart at biskopen kan gi vedkommende tjenestebrev, se *Tjenesteordning for biskoper* § 9.

Ved ikke å bekrefte eller videreføre anbefalingene til biskopene og ansettelsesorganene fra 1997, understreker Kirkemøtet at ansvaret for vurderingen av hvem som er egnet eller skikket til vigsletjeneste i kirken ligger nettopp i samspillet mellom biskopene og disse

organene. Det blir da opp til disse å fatte de vedtak de finner svarer best til kirkens syn i dette spørsmålet og til det stillingene og samarbeidet i kirken krever.

Det kan argumenteres med at konsekvensene av å ikke gi felles klare anbefalinger fra Kirkemøtet på kort sikt betyr at kirken oppgir det enhetlige tilsetningsmarkedet og en enhetlig ordinasjonspraksis. Noen vil hevde at dersom dagens utviklingslinjer i denne saken forlenges ut fra den dynamikk den nå har fått, innebærer et slikt vedtak at det tradisjonelle synet på homofilt samliv er satt under avvikling i Den norske kirke hva angår ordninger. Hvordan Kirkemøtet kan forholde seg til en slik mulig utvikling, er omtalt i det følgende.

Har et Kirkemøtevedtak betydning for å kunne la være å ansette homofilt samlevende i partnerskap i stillinger som krever ordinasjon/vigsel?

Det er brudd på forbudet mot diskriminering i arbeidsmiljøloven (§ 13-1) ikke å ansette noen i en stilling en ellers er kvalifisert for fordi vedkommende lever i homofilt partnerskap. Religiøse trossamfunn kan bruke unntaksparagrafen (§ 13-3) (se behandling av denne i 4.5). Det kan argumenteres for at et vedtak i Kirkemøtet som viderefører vedtakene fra 1995/97, kan styrke muligheten for ansettelsesorgan til å benytte seg av unntaksbestemmelsen.

En slik kirkelig praksis ved ansettelse kan for det første begrunnes med at halve Lærenemnda, mange biskoper, og sannsynligvis en vesentlig del av Kirkemøtet mener homofilt samlevende ikke skal ansettes i slike stillinger. For det andre har dette vært det vanlige standpunktet i den kristne kirke fram til nå. Dessuten er det en holdning og praksis i mange og store kirkesamfunn, nasjonalt og internasjonalt.

Hvilke økumeniske konsekvenser kan det få ikke å videreføre vedtakene fra 1995/97?

Den norske kirke vil vise andre kirker at en tar på alvor den situasjon som er oppstått mellom ulike grupper i kirken. Dette vil være krevende, også økumenisk. Det er vanskelig å forutsi hvordan kirker i forskjellige deler av verden vil reagere både i forhold til Den norske kirkes offisielle organer og i forhold til kristelige organisasjoner og lokalmenigheter. Men kanskje kan en Kirkemøtebehandling i tråd med argumentasjonen her gjøre at Den norske kirke er med å utvikle måter å leve med uenighet på som vil være et vesentlig bidrag til det videre økumeniske fellesskap. Det er allerede blitt lagt merke til at Lærenemnda har behandlet saken og avslutter med å si at

”det er et ansvar for hele kirken å gjennomtenke hvordan en håndterer denne uenigheten – i respekt for dem som har et annet syn enn en selv har, og i respekt for de mennesker som mest direkte berøres av det aktuelle spørsmål”(s. 127).

Som et signal til andre kirker, kan det være klokt at Kirkemøtet vedtar at det fortsatt er et kirkelig legitimt alternativ ikke å ansette homofilt samlevende i partnerskap i stillinger som krever ordinasjon/vigsel. Slik vil Kirkemøtet også understreke at

Kirkemøtevedtaket ikke skal forstås som en underkjennelse av andre kirkes holdning og ordninger.

4.4 Ansettelse

Hvor vidt en aktuell person er egnet til en spesiell stilling, avgjøres i hvert tilfelle av det enkelte ansettelsesorgan, og verken kan eller skal ankes til Kirkemøtet. Samtidig er biskopens tjenestebrev et uttrykk for at vedkommende er skikket til tjenesten.

Det er en sammenheng mellom tillit og egnethet som gjør seg spesielt gjeldende i den type stillinger som krever ordinasjon/vigsling. Det er denne type vurdering både biskop og bispedømmeråd/fellesråd skal foreta i sitt helhetskirkelige ansvar. Kirkemøtet vil, som beskrevet tidligere i dette dokumentet, anbefale en policy hvor ansettelsesmyndigheten ikke ansetter hvis biskopen ikke kan gi tjenestebrev. Ansettelse og utferdigelse av tjenestebrev er avgjørelser som, i tillegg til de formelle og reelle krav som ligger i utlysningsteksten, må ta hensyn både til kandidaten og til den menighet eller sammenheng vedkommende skal gjøre tjeneste i. Slike vurderinger er krevende, og det vil være stort rom for skjønn. Dette rommet kan muligens gjøres mindre og vurderingene kan kanskje bli lettere å håndtere hos disse organene, dersom det er lagt opp til like ordninger for hele kirken. På den annen side er det vanskelig å se at trykket i saken på både biskop og bispedømmeråd vil bli vesentlig mindre, gitt den status saken har fått både i kirken og samfunnet for øvrig.

Det er Kirkemøtets ansvar å gi kvalifikasjonskrav til en del stillinger, men det gjelder utdanningskrav. Det vil være en ny praksis om Kirkemøtet ønsker å legge inn nye områder i kvalifikasjonskravene

Det kan ikke betraktes som en rettighet å bli ansatt i en stilling som krever ordinasjon/vigsling i et kirkesamfunn. Uansett om en kirkeordning har nær tilknytning til staten eller ei, er det viktig at det er trossamfunnets egenart som er avgjørende. I legitime tilfeller der samlivsform kan bety noe både ut fra en teologisk begrunnelse og for den tillit vedkommende må ha for å kunne utføre sin tjeneste, har kirken forutsatt at religionsfriheten kommer foran eventuelle rettigheter som følger av diskrimineringsforbudet i arbeidsmiljøloven (aml). Det er imidlertid nødvendig å drøfte akkurat dette problemområdet nærmere.

De aktuelle paragrafene i aml er disse:

”§ 13-1. Forbud mot diskriminering

- (1) Direkte og indirekte diskriminering på grunn av politisk syn, medlemskap i arbeidstakerorganisasjon, seksuell orientering, funksjonshemming eller alder er forbudt.
- (2) Trakassering og instruks om å diskriminere personer av grunner nevnt i første ledd anses som diskriminering.
- (3) Bestemmelsene i dette kapittel gjelder tilsvarende ved diskriminering av arbeidstaker som arbeider deltid eller er midlertidig ansatt.”

Unntaksbestemmelsen i aml. § 13-3 har en egen bestemmelse i tredje ledd om ansettelse i religiøse trossamfunn. Bestemmelsen lyder slik:

”§13-3. Unntak fra forbudet mot diskriminering

- (1) Forskjellsbehandling som har et saklig formål, ikke er uforholdsmessig inngripende overfor den eller de som forskjellsbehandles og som er nødvendig for utøvelse av arbeid eller yrke, anses ikke som diskriminering etter loven her.
- (2) Forskjellsbehandling som er nødvendig for å oppnå et saklig formål og som ikke er uforholdsmessig inngripende overfor den eller de som forskjellsbehandles er ikke i strid med forbudet mot indirekte diskriminering, diskriminering på grunn av alder eller diskriminering av arbeidstaker som arbeider deltid eller er midlertidig ansatt.
- (3) Forskjellsbehandling på grunn av homofil samlivsform ved ansettelse i stillinger knyttet til religiøse trossamfunn, der det i utlysingen av stillingen er stilt særlige krav ut fra stillingens karakter eller formålet for virksomheten, er ikke i strid med forbudet mot diskriminering på grunn av seksuell orientering.

Det går frem av ordlyden i tredje ledd at det oppstilles to vilkår for at det kan forskjellsbehandles på grunnlag av homofil samlivsform:

- a. Det må i utlysingsteksten være stilt krav til samlivsform, og
- b. Dette kravet må være begrunnet i stillingens karakter eller formålet for virksomheten.

Teologiske og etiske vurderinger i kirken vil veie tungt når det skal tas stilling til både ”stillingens karakter” og ”formålet med virksomheten”. Men når kirken har minst to syn som gir to helt motsatte slutninger ved ansettelse i samme type stilling og i virksomhet med samme formål, kan det reises spørsmål om hvilken rettslig verdi unntaksbestemmelsen vil ha i en sak hvor en homofil samlevende, som ellers er best kvalifisert, ikke får stillingen. I denne sammenheng kan det også bli en diskusjon om virksomhetsbegrepet gjøres gjeldende for Den norske kirke og dens lære som helhet, eller om det anvendes på menighetsråd/fellesråd/bispedømmeråd. I henhold til Rådsdirektiv 2000/78/EU om forbud mot diskriminering i arbeidslivet, forarbeidene til dagens bestemmelse i aml og ordlydens i aml § 13-3 nr 3 tyder alt på at det er trossamfunnets krav til innehaverne av stillingene og trossamfunnets formål det siktes til. Dette utelukker ikke at det kan legges vekt på lokale forhold i vurderingen av hvorvidt en skal anvende unntaksbestemmelsen i aml § 13-3 nr 3, men det er Den norske kirke ved dets synodale organer og felles læreorganer som må forstås som bestemmende organer for trossamfunnets formål og hvilke krav som skal stilles til en stilling.

Et Kirkemøtevedtak hvor man ikke viderefører de gamle vedtakene men samtidig slår fast at det er i tråd med kirkens formål ikke å ansette homofilt samlevende i partnerskaps i visse stillinger, vil gjøre at domstolene trolig vil vise tilbakeholdenhet med å konkludere med at det å unnlate å tilsette en homofilt samlevende i partnerskap er ulovlig forskjellsbehandling. Begrunnelsen vil være at domstolen legger vekt på at en betydelig del av kirken stiller krav til innehaverne av stillinger som krever ordinasjon/vigsel om ikke å leve i homofile parforhold. Det vil være vanskelig for en domstol å overprøve et læremessig standpunkt som store deler av et trossamfunn deler.

Det antas at et vedtak som sier at homofilt samlevende i partnerskap har adgang til alle stillinger i Den norske kirke men at man unntaksvis kan forskjellsbehandle, kan føre til at en domstol lettere vil kunne komme fram til at forskjellsbehandlingen er ulovlig

Det er viktig å merke seg at utgangspunktet i aml er at det er forbudt å diskriminere på bakgrunn av seksuell orientering. I den grad kirken holder fast ved at det er tilstrekkelig overbevisende teologiske grunner til at homofilt samlevende i partnerskap ikke skal ansettes i stillinger som krever ordinasjon/vigsling, må dette altså klart framgå av utlysningsteksten. Trossamfunnet Den norske kirke og kirkelige organer gir da uttrykk for at man ikke anser det å utelate noen fra å konkurrere om en stilling av samlivsetiske grunner som diskriminering.

Dersom Kirkemøtet vedtar ikke å videreføre vedtakene fra 1995/97, bør Kirkerådet sammen med Bispemøtet og i nær kontakt med departement, bispedømmeråd og arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner, utarbeide veiledning for kirkens ansettelsesorganer. Veiledningen må tilstrebe å tydeliggjøre følgene av Kirkemøtets vedtak og sikre forutsigbarhet for arbeidstakere i møte med det kirkelige arbeidsmarkedet både lokalt, regionalt og sentralt.

Dersom det blir slik at det i enkelte bispedømmer og fellesråd vil bli krevd at søkere ikke lever i partnerskap, vil det være ulike krav til søkere i ulike deler av kirken. Det synes vanskelig å komme utenom en slik konsekvens ved ikke å videreføre vedtakene fra 1995/97, men slik er situasjonen delvis i kirken allerede i dag.

4.5 Ordinasjon/vigsling

Ordinasjon og vigsling er tilsynsspørsmål som den enkelte biskop og Bispemøtet som koordinerende organ mellom biskopene håndterer. Dette har BM uttalt seg om tidligere, jf vedtak fra sak BM 2/95 og 15/97. Den gang ble det argumentert for og uttrykt enighet om at hvis flertallets syn ble gjort gjeldende som kirkens syn, burde også alle biskopene innordne sin ordinasjons/vigslingspraksis deretter.

Det er biskopens ansvar alene å vurdere om en kandidat er egnet til å bli ordinert/vigslet til en tjeneste i kirken. En konsekvens av Lærenemndas uttalelse er at flere biskoper mener det er teologisk grunnlag for fortsatt ikke å ordinere/vigse homofilt samlevende i partnerskap. Det er like klart at flere biskoper mener det er teologisk grunnlag for å ikke gjøre forskjell på kandidatene på et slikt grunnlag. Det er grunn til å tro at biskopene ønsker å ha en praksis som svarer til deres overbevisning, men at de også ser på sin ordinasjons/vigslingspraksis som en del av et helhetskirkelig oppdrag, jf oppgaven med å "fremme og bevare enheten i Guds kirke" (*Tjenesteordning for biskoper § 1*). Derfor er det av betydning, ikke bare for den enkelte søker, men for hele kirken hvordan fullmakten til å ordinere brukes, også ut fra hensynet til kirkens enhet.

Det vil være krevende for biskopene å samordne sin praksis på dette feltet på en måte som gjør at en tar hensyn til det komplekse i saken. Men dette er en viktig oppgave som ligger til Bispemøtet (kl § 26). Ordinasjonen/vigslingen gjelder for hele kirken, og i

prinsippet i forhold til kirker vi har avtalefestet kirkefellesskap med. I forhold til det siste har vi ikke grunnlag for å mene svært mye om hvordan det vil bli en problemstilling i alle sammenhenger. Men det er nokså klart at i de kirker der det er vedtak eller regler som tilsier at homofile i partnerskap ikke kan gjøre tjeneste som prester, vil det gjelde også dem som kommer fra Den norske kirke.

Det ligger i forlengelsen av det foreslåtte vedtak at Kirkemøtet må uttrykke forventning om at biskopene og kirken for øvrig godtar ulik ordinasjons/vigslingspraksis og begrensninger på hvor homofilt samlevende i partnerskap kan gjøre tjeneste. Det er en omkostning som også er til stede i stor grad med dagens ordning. Kirkemøtet bør understreke at biskopens tilsynsansvar gjelder uavgrenset for alle i stillinger som krever ordinasjon/vigsling. Dette gjelder uansett hvem som er tilsatt og uavhengig av biskopens synspunkter på homofilt samliv. Kirkemøtet må også kunne uttrykke at det forventes respekt for ulike syn i denne saken, og at det er et særlig ansvar for biskopen å ta vare på det kollegiale samarbeidet der det er ulikt syn.

4.6 Liturgier

Forbønn for inngåtte partnerskap knyttet til en liturgi Kirkemøtet har vedtatt, er et enda mer komplisert spørsmål. Kirkemøtet har hittil ikke vedtatt å innføre liturgier uten en svært stor oppslutning om dem, og det er regler for saksgang mellom Bispemøtet og Kirkemøtet i slike saker. Konsensusproblematikken knyttet til lærespørsmål blir spesielt tydelig i dette spørsmålet. Det skyldes ikke minst at liturgiene vedtatt av KM har en forpliktende karakter for alle som skal forrette dem, og at det ikke kan være for stor uenighet i kirken om kirkens liturgier har legitimitet eller ikke. Det vil av den grunn være klokt å la dette spørsmålet ligge i homofilisaken.

Det er også relevant å vise til at det er mulig for en prest, under tilsyn og i åpenhet overfor sin biskop, å be for mennesker i ulike situasjoner. Det er ikke nødvendig med ordninger godkjent av Kirkemøtet for å kunne gjøre dette, dersom presten i forståelse med biskopen mener det er en forsvarlig handling som foregår.

Det er i Lærenemndas uttalelse bred enighet om at ekteskap og partnerskap ikke er det samme. Når det gjelder debatten om regjeringens forslag til ny ekteskapslov, vises det til sak KR 40/07 (sak KM ?/07). Også på bakgrunn av slik saken om en eventuell ny ekteskapslov nå står, er det naturlig at Kirkemøtet venter med å drøfte liturgispørsmålet knyttet til inngåelse av partnerskap. I kirker som har åpnet for forbønn for homofile par, skilles det klart mellom denne handlingen og ekteskapsinngåelse, jfr Svenska kyrkan.

4.7 Generelt om den videre behandling av saken

Kirkerådet vil understreke at alle organer i kirken som er berørt av denne saken må være seg bevisst at "saka gjeld ... primært homofile menneske og svært djupe og personlege sider ved deira liv og identitet" (saksfremstillingen til Kirkemøtet i sak KM 03.3./06). Det er vesentlig for kirken å sikre en anstendig behandling av enkeltmennesker (både de homofile selv og de som har ansvar for ulike sider ved forvaltningen av de saker dette

gjelder) ved at det lages så ryddige og gjennomførbare ordninger som mulige, og ved at det legges til rette for at mennesker med ulikt syn i homofilisaken kan oppleve seg respektert i fellesskapet i praksis. I en brytningstid brukes ulike argumenter og handlinger for å fremme sitt syn, enten det er det nye syn som skal få gjennomslag eller det før gjeldende syn som skal opprettholdes. Som i andre fellesskap der en forplikter seg til å leve sammen, er det viktig hvordan en i det kirkelige fellesskap ter seg overfor andre når det er uenighet og konflikt. Det trengs ærlighet, tydelighet, forutsigbarhet og vilje til å ta hverandre på alvor.

Det trengs også vilje til å finne bærekraftige ordninger og ansvarlighet overfor de felles rammer og ordninger en blir enige om, dersom en skal bidra til å styrke fellesskapet i kirken. Kirkerådet fremhever at Kirkemøtet har et særlig ansvar for å fremme samarbeidet og dermed fellesskapet i kirken. Men også de ulike organ som har ansvar i de saker dette gjelder, må finne forsvarlige felles rammer for sin saksbehandling, slik at sakene behandles korrekt og at de ulike syn de ulike organer har kan respekteres og gjennomføres. Det er biskopen som selvstendig organ som vurderer hvem som kan ordineres og vigsles. Det er biskopen som selvstendig organ som vurderer hvem som kan få biskopens anbefaling i forbindelse med ansettelse. Det er Kongen i statsråd, Bispedømmeråd, Fellesråd og i noen tilfeller organisasjoner (sykehus og lignende) utenom Den norske kirke som ansetter i stillinger som krever vigsling/ordinasjon. Utredningen om retningslinjemyndighet avklarte dette i noen grad, men den viser også det den usikkerhet som er knyttet til forskjellige organers myndighet og autoritet, også Kirkemøtets. Dette ikke minst ut fra en dynamisk forståelse av opparbeidelse og utvikling av autoritet i en kirkeordning.

Det er nødvendig at alle nivåer i kirken har medansvar for hvordan disse spørsmål håndteres ut fra de mandat de ellers har i kirkens organisasjon. Dette vil uansett være spørsmål som gjør seg gjeldende på bispedømmeplan og i lokalmenighetene og i kollegafellesskap.

Det er viktig at Den norske kirke jevnlig informerer sine lutherske søsterkirker, samt de andre kirker vi har avtalt kirkefellesskap med, og gjør rede for den videre behandling av homofilisaken med tanke på ordningsmessige vedtak. I den sammenheng er det naturlig å vurdere hvordan det som eventuelt vedtas kan virke inn på samarbeidet mellom ulike kirker. Samtidig er det viktig å lytte til andres drøftinger og råd. Det er også viktig å finne ut hvilke konsekvenser det eventuelt får for homofilt samlevende ansatte i partnerskap om de ønsker å gjøre tjeneste i andre kirker eller felles kirkelige organisasjoner. Om andre kirker vil problematisere samarbeidet med Den norske kirke ved eventuelle nye vedtak på Kirkemøtet, er vanskelig å forutsi og vanskelig å forholde seg til på forhånd. Desto viktigere er det at det informeres om hva som blir foreslått i god tid før vedtak fattes. Det kan understreke at vedtak ikke bør gjøres under tidspress. Generelt bør ingen, heller ikke Den norske kirke, la seg styre av trusler eller press i noen retning, men fatte beslutninger som en kan stå for innad og utad.

Det er også viktig at Den norske kirke tydeliggjør den løsning homofilisaken nå får overfor kirkelige/kristne organisasjoner den har samarbeidsrelasjoner til og bidrar til en

konstruktiv samtale om hva dette betyr både for organisasjonene og for samarbeidet mellom menigheter og lag/foreninger lokalt og for konkret samarbeidsprosjekt med kirker og menigheter i andre land.

Kirkemøtet må ta høyde for at de spenningsmomenter som her er omtalt, fortsatt vil være en stor belastning for enkeltmennesker, for kirken som organisasjon og kommunikativt overfor alle kirkens medlemmer og samfunnet for øvrig. I denne situasjonen er det Kirkemøtets særlige oppgave, sammen med Bispemøtet og andre organer som har særlig ansvar for kirkens enhet, å legge særlig vekt på det som samler kirken i liv, lære og oppdrag, og å gi rom for at de ulike mennesker i kirken gis legitimitet innenfor de rammer Kirkemøtet legger i sine vedtak.

Det innebærer at Kirkemøtet åpner for at det utarbeides kjøreregler for å håndtere aktuelle samarbeidsutfordringer lokalt, uten at disse skal være detaljstyrende fra sentralt hold. De må nettopp mobilisere til samarbeidsvilje og gjensidig respekt på alle nivåer i kirken i denne vanskelige saken. Det var også intensjonen i vedtakene i Bispemøtet og Kirkemøtet i 1997.

Økonomiske/administrative konsekvenser

Saken vil ikke ha spesielle følger for økonomi og administrativ oppfølging i perioden fram til Kirkemøtet.

UKM 08/07 Å leve med usemje i lærespørsmål

Vedtak:

Innleiing

I januar 2006 presenterte Lærenemnda fråsegna *Skriftforståelse og skriftbruk med særlig henblikk på homofilisaken*. Kyrkjerådet (KR) valde å leggje fråsegna frå Lærenemnda fram for Kyrkjemøtet 2006 som ei orienteringssak. I saksframstillinga (sak KM 3.3./06) blir det sagt at KR, etter ei utgreiing av ulike sider ved saka, vil leggje henne fram for KM 2007 til realitetsbehandling og eventuelle vedtak då eller på seinare kyrkjemøte.

UKM ønskjer å gje følgjande innspel til Kyrkjemøtet 2007. Vi viser til at disse innspela retter seg både til kyrkja og til korleis den einskilde møter usemje i lærespørsmål i sitt lokale miljø.

Å leve saman i ei inkluderande folkekyrkje

I kyrkja

Kvart menneske er skapt i Guds bilete. Difor har det krav på respekt, openheit og omtanke. Kyrkja må arbeide for at ingen blir diskriminert på grunnlag av seksuell legning, verken i kyrkja eller i samfunnet elles.

Kyrkja skal vere ein stad der det einskilde mennesket kan leve sitt liv i tru, håp og kjærleik. Kvart menneske skal kunne kome til kyrkja og bli møtt med respekt og toleranse. Ingen skal oppleve utfrysning eller trakassering fordi dei tilhøyrrer ein minoritet, men bli inkludert ut frå kven dei er. Kyrkja skal vere ein open og ærleg samtalepartnar.

Ungdom sit med ulik erfaring om korleis usemje i lærespørsmål blir praktisert. Opplevingane kan avhenge av til dømes alder, kor i landet vi bur og tradisjonen vi står i rundt om i kyrkjelydane og organisasjonane. UKM 2006 sa i sitt dokument om kommunikasjonsplattforma til kyrkja (sak UKM 05/06) litt om kva behov dei meinte var viktige for menneske.

Desse behova blei prioriterte:

- Behov for tryggleik
- Behov for å høyre til og ha fellesskap
- Behov for kjærleik frå Gud og menneske
- Behov for å bli sett, forstått og trudd som den ein er
- Behov for rom til refleksjon

UKM ser at utfordringane er store når det gjeld å kommunisere desse behova i ei kyrkje som i nokre saker har ulike syn. Det gjer at det er ulik praksis når det til dømes gjeld å møte og inkludere homofile og lesbiske i miljøa rundt om.

Ei av dei sterke sidene til Den norske kyrkja er evna til å ta opp i seg vanskelege spørsmål, diskutere desse og leve med usemje og debatt utan å bli splitta. UKM meiner det er viktig at Kyrkemøtet viser at det tar denne sida ved kyrkja på alvor ved å ta inn over seg den debatten som har gått føre seg i homofilis spørsmålet dei siste ti åra. UKM oppfordrar KM på det sterkaste til ikkje å gjenta retningslinjevedtaket frå 1997, og dermed øydeleggje den diskusjon og samtale som har vore dei siste ti åra. UKM fryktar at eit slikt vedtak vil undergrave den posisjon og funksjon Kyrkemøtet har, sidan det slett ikkje tek inn over seg den reelle usemja som finst, og eit slikt vedtak i praksis ikkje vil vera mogleg å følgje opp i store deler av kyrkja.

I ungdomsmiljøa

Same kva Kyrkjemøtet 2007 kjem til å drøfte, og eventuelt vedta i denne saka, vil vi erfare at det er usemje i synet på lærespørsmål. Leiarar vil handtere problema som dukkar opp ulikt, og dei som kjempar for at det eine eller det andre synet skal få sterkast gjennomslag, vil framleis arbeide for si sak. Viktigare er det at leiarane i kyrkja arbeider med korleis ein på ein god måte skal handtere usemje i lærespørsmål der mange er sårbare. Ungdom kan oppleve manglande tryggleik ved ulik rettleiing i etiske spørsmål. UKM ser dette som eit problem. Kristne ungdomsmiljø vil måtte ta del i både gode og vonde sider ved å høyre til i eit kristent fellesskap og vere ein del av kyrkja. Ungdomstida er ein sårbar fase, ein skal finne sin eigen identitet, seksualitet og finne ei plattform for livet.

Mange unge fortel at når dei seier dei er engasjerte i kyrkja og /eller organisasjonane, blir dei møtt med spørsmål om homofilt samliv og dei kyrkjepolitiske konsekvensane som media profilerer. Nokre unge opplever dette ubehageleg, og blir usikre på om dei må svare på vegne av kyrkja.

Konkrete tiltak

At kyrkja er delt i synet på homofili kan skape uvisse blant unge, særleg lesbiske og homofile, om dei er velkomne i kyrkja eller ikkje. Så lenge kyrkja har fleire syn på dette spørsmålet, må ho sørge for at det blir laga retningslinjer som gjer at debatt og språkbruk ikkje blir ført på ein slik måte at det krenker menneskeverdet eller integriteten kvar einskild har.

I usemje i teologiske spørsmål må vi ikkje gløyme at debatten handlar om menneske som kjenner spørsmåla på kroppen. Det blir derfor viktig å lytte til det dei homofile seier om livssituasjonen og erfaringa dei har. Samtalen må gå føre seg slik at alle blir respektert som medkristne. UKM ser det som ei evangelisk handling å leggje til rette for alle menneske sin rett til å leve ut kjærleiken sin og å leve som heile menneske.

UKM ønskjer at det blir laga ein ver-varsam-plakat med nokre enkle reglar både for ungdom og for leiarar, om korleis vi forholder oss til kvarandre i debatten. I denne samanhengen er det viktig å kunne spørje etter og ta vare på dei unge si røyst.

Jesus som førebilete

Ei kristen kyrkje må ha Jesus som førebilete.

Kyrkja må til ei kvar tid la seg inspirere av Jesu kjærleik, som er utan grenser, og korleis han i si samtid løfta fram dei utstøtte og forakta menneska – og ta med seg denne inspirasjonen inn i si eiga tid.

38 stemmeføre.

Mot: 12

For: 26

Dokumentet er vedteke.

